



Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

TERO HYNYNEN

Hyvä palotarkastustapa ja hyvän hallinnon toteutuminen palotarkas- tuksilla Kanta-Hämeen Pelastuslai- toksella

LIIKETALOUDEN TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Hynynen, Tero: Hyvä palotarkastustapa ja hyvän hallinnon toteutuminen palotarkastuksilla Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella

Opinnäytetyö, AMK

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Syyskuu 2024

Sivumäärä: 47

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella työskentelevän operatiivisen henkilöstön kokemuksia hyvän hallinnon toteutumisesta heidän suorittamillaan palotarkastuksilla sekä mitä hyvään palotarkastustapaan ajatellaan heidän mielestään kuuluvan pohjautuen hallintolain (434/2003) 2 luvun hyvän hallinnon perusteisiin. Lisäksi nostettiin esiin koulutustarpeita sekä henkilöstön antamia kehitysehdotuksia palotarkastuksiin liittyen.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella tutkimusotteella ja aineisto kerättiin avoimilla teemahaastatteluilla. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina haastatteleamalla Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen palotarkastuksia suorittavia, mutta pääasiassa operatiivisissa tehtävissä työskenteleviä henkilöitä. Haastateltavat valittiin eri operatiivisista virkaryhmistä ja haastateltujen työkokemus palotarkastuksista ja pelastusalalta vaihteli viiden ja kolmenkymmenen vuoden välillä.

Teoriaosuudessa perehdyttiin hyvään hallintoon perusoikeutena sekä hallintolain (434/2003) mukaisiin hyvän hallinnon perusteisiin. Näiden lisäksi teoriaosuudessa perehdyttiin pelastuslain (379/2011) palotarkastuksiin liittyviin säännöksiin ja pelastustoimen järjestämiseen liittyviin säännöksiin sekä siihen, miten palotarkastukset on Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella järjestetty.

Empiiristen tulosten perusteella Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen operatiivisen henkilöstön suorittamilla palotarkastuksilla hyvä hallinto toteutuu pääosin hyvin. Hyvän palotarkastustavan keskeiseksi elementiksi todettiin vuorovaikutus viranomaisen sekä tarkastuskohteen edustajan välillä. Hyvä palotarkastustapa pohjautui haastateltujen näkemysten perusteella neuvonnan, hyvän palvelun sekä lain noudattamisen ympärille.

Avainsanat: pelastustoimi, palotarkastus, hallinto

ABSTRACT

Hynynen, Tero: Good fire inspection practice and implementation of good governance in fire inspections at Rescue Department of Kanta-Häme

Bachelor's thesis

Degree programme in business and administration

September 2024

Number of pages: 47

This thesis investigates the experiences of operational personnel at the Kanta-Häme Rescue Department regarding the implementation of good governance in fire inspections conducted by them and explores what they consider to be good fire inspection practices based on the principles of good governance outlined in Chapter 2 of the Administrative Procedure Act (434/2003). Additionally, the study identifies training needs and development proposals related to fire inspections provided by the personnel.

The thesis employed a qualitative research approach, with data collected through open-ended thematic interviews. Individual interviews were conducted with personnel from the Kanta-Häme Rescue Department who conduct fire inspections but whose primary duties involve operational tasks. The interviewees were selected from various operational positions, and their experience in fire inspections and the rescue service ranged from five to thirty years.

The theoretical framework delves into good governance as a fundamental right and the principles of good governance outlined in the Administrative Procedure Act (434/2003). Additionally, the theoretical framework explores the provisions related to fire inspections in the Rescue Act (379/2011) and the regulations governing the organization of the rescue service, as well as the arrangements for fire inspections within the Kanta-Häme Rescue Department.

Based on the empirical results, good governance is generally well implemented in fire inspections conducted by the operational personnel of the Kanta-Häme Rescue Department. Interaction between the authority and the representative of the inspected entity was identified as a key element of good fire inspection practices. According to the interviewees, good fire inspection practices are based on providing advice, good service, and compliance with the law.

Keywords: rescue services, fire inspection, governance

ALKUSANAT

Palotarkastuksilla tehtävillä päätöksillä edistetään paloturvallisuutta sekä pelastushenkilöstön työturvallisuutta kuin myös ihmisten arjen kokonaisturvallisuutta. Palotarkastus vie kohteen tarkastuskohteen edustajalta eli asiakkaalta ainakin aikaa ja joissain tapauksissa palotarkastuksella on myös taloudellisia vaikutuksia. Palotarkastuksella asiakkaiden tulisi saada hyvää palvelua pelastusviranomaiselta, joka on avulias ja vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa neuvoen paloturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Näin palotarkastus voisi olla pelkän viranomaisnäkökulmasta suoritettun valvontatehtävän sijaan myös asiakkaalle merkityksellinen ja hyödyllinen kokemus.

Haluan kiittää ohjaajaani Minna Kuohukoskea sekä opponenttiani Sanna Arpea selkeistä ohjeista opinnäytetyön jäsentelyn suhteen. Erityinen kiitos opinnäytetyön aiheen löytymiseen kuuluu palomestari Joni Lukkalalle, jonka ansiosta aloin työstämään opinnäytetyötä sekä paloinsinööri Mika Helinille, jonka kanssa käymieni keskustelujen pohjalta jalostin Joni Lukkalalta saamaani ideaa aiheeseen. Erityiset kiitokset kuuluvat myös toimeksiantajalle ja työnantajalleni Kanta-Hämeen Pelastuslaitokselle sekä riskienhallintapäällikkö Markku Lauroselle, joka on tukenut aihetta ja nähnyt työn merkityksellisenä.

Kiitos kuuluu myös kaikille haastatelluille. Ilman haastatelluiden tuottamaa tietoa ja heidän käyttämänsä aikaa opinnäytetyötä ei olisi saatu tehtyä. Kiitokset kuuluvat myös Forssan paloaseman työvuoro 2:lle, jonka jäsenet työvuoron esimies mukaan lukien ovat ainakin esittäneet jaksavansa kuunnella ja jopa käyneet kanssani itseään toistavia ja varmasti monien tylsäksi kokemia keskusteluja hallintoasioihin liittyen.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	7
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus	7
2.2 Tietoperusta	9
2.3 Käytettävät menetelmät	13
2.4 Aineiston hallinta	15
3 PALOTARKASTUKSET KANTA-HÄMEEN PELASTUSLAITOKSELLA ...	16
3.1 Palomiesten, ylipalomiesten ja paloesimiesten valvontatehtävät	17
3.2 Operatiivisten palomestareiden valvontatehtävät	18
3.3 Työvuorojen suorittamien palotarkastusten laadun mittaaminen ja kehittäminen	19
4 HYVÄN HALLINNON PERIAATTEET	21
4.1 Hyvä hallinto perusoikeutena	21
4.2 Hyvän hallinnon perusteet	22
4.3 Hyvän hallinnon perusteet palotarkastuksilla	24
5 HAASTATTELUIDEN ANALYYSI JA TULKINTA	30
6 TUTKIMUSTULOKSET	32
6.1 Haastateltavien taustatiedot	32
6.2 Hyvän hallinnon toteutuminen operatiivisten viranhaltijoiden suorittamilla palotarkastuksilla	33
6.3 Hyvä palotarkastustapa	37
6.4 Tunnistetut koulutustarpeet ja haastateltavien antamat kehitysehdotukset	40
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	42
8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN JA OMAN OPPIMISEN ARVIOINTI	43
8.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	43
8.2 Oman oppimisen arviointi	46
LÄHTEET	47
LIITE 1: HAASTATTELURUNKO	50
LIITE 2: TIEDOTE TUTKIMUKSESTA HAASTATELTAVILLE	53

1 JOHDANTO

Palotarkastukset ovat osa pelastuslaitosten onnettomuuksien ehkäisyä. Onnettomuuksien ehkäisy on pelastuslaissa säädetty pelastuslaitosten tehtäväksi (Pelastuslaki 379/2011, 27 §). Pelastusviranomainen on eittämättä pelastusalan ja onnettomuuksien ehkäisyn asiantuntija, mutta ei läheskään aina julkisoikeudellisten kysymysten asiantuntija. Yhteiskunnan kannalta on merkittävää, että pelastusviranomaiset tuntevat hyvää hallintoa, koska se varmistaa, että pelastusviranomaiset suorittavat onnettomuuksien ehkäisyä tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti sekä ennen kaikkea yhteistyössä yhteiskunnan jäsenten ja eri toimijoiden kanssa. Hyvä hallinto tarkoittaa avoimuutta, vastuullisuutta ja asiantuntemusta, mikä on elintärkeää luottamuksen ylläpitämiseksi viranomaisten, yhteisöjen ja yleisön välillä. Kun pelastusviranomaiset hallitsevat nämä periaatteet, he voivat paremmin palvella yhteisöä.

Hallintolaki on säädetty edistämään ja toteuttamaan oikeusturvaa sekä edistämään hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta (Hallintolaki 423/2003, 1 §) ja hyvää hallintoa tulee noudattaa hyvinvointialueiden toiminnassa (Hallintolaki 423/2003, 2 §). Palotarkastuksia ja valvontatehtäviä saa pelastuslain mukaan suorittaa hyvinvointialueen pelastusviranomainen (Pelastuslaki 379/2011, 80 §). Palotarkastuksilla voidaan joskus joutua puuttumaan ihmisten perusoikeuksiin, kuten oikeuteen harjoittaa elinkeinoa tai kotirauhaan. Palotarkastuksilla saatetaan myös antaa velvoittavia määräyksiä ja näillä määräyksillä voi olla vaikutusta yritysten tai ihmisten taloudelliseen tilanteeseen. Pelastusviranomaisella on pelastuslain mukaan oikeus sekä velvollisuus määrätä havaitsemaan puutteita korjattaviksi tai jopa määrätä toiminta keskeytettäväksi (Pelastuslaki 379/2011, 81 §) ja Kanta-Hämeen pelastusviranomaiset käyttävät työssään tätä toimivaltaa joskus itsenäisesti. Tästä syystä on merkittävää maakunnan asukkaiden ja elinkeinoelämän oikeuksien toteutumisen kannalta, että

viranomaisen harkinnassa, käyttäytymisessä ja menettelyssä palotarkastuksilla noudatetaan hyvän hallinnon asettamia vaatimuksia.

Opinnäytetyö pureutuu hyvän hallinnon toteutumiseen palotarkastuksilla Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen palotarkastuksia operatiivisen toiminnan ohessa tekevien viranhaltijoiden näkökulmasta ja opinnäytetyössä muodostetaan hyvä palotarkastustapa heidän kokemiensa hyvien hallintokäytäntöjen pohjalta. Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella on viranhaltijoita, joiden pääasiallinen tehtävänkuva sisältää pelastustoimen operatiivisia tehtäviä sekä viranhaltijoita, jotka eivät osallistu operatiiviseen toimintaan, vaan joiden työtehtävät sisältävät laaja-alaisesti onnettomuuksien ehkäisytyötä ja valvontaa sekä turvallisuusviestintää ja rakentamisen ohjaamista. Operatiivisiin tehtäviin päätoimenaan osallistuva henkilöstö suorittaa myös palotarkastuksia osana muuta tehtävänkuvaansa. Operatiiviset tehtävät tarkoittavat pelastustoimen päivittäisiä hälytystehtäviä, kun taas valvontatehtävät ja turvallisuusviestintä ovat osa onnettomuuksien ehkäisyn ydintehtäviä.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Tässä opinnäytetyössä keskitytään selvittämään operatiivisia tehtäviä päätoimenaan suorittavien viranhaltijoiden valmiuksia ja tietoja hyvän hallinnon perusteista ja heidän kokemuksiinsa hyvistä hallintokäytännöistä palotarkastuksilla. Tulosten perusteella määritetään hyvä palotarkastustapa Kanta-Hämeen Pelastuslaitokselle. Operatiivisia tehtäviä päätoimenaan suorittavien viranhaltijoiden nimikkeitä ovat Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella palomies, ylipalomies, paloiesimies sekä palomestari. Työn tavoite on tuottaa Kanta-Hämeen Pelastuslaitokselle tietoa Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen operatiivisten viranhaltijoiden ymmärryksestä hallintolain hyvän hallinnon perusteista ja

heidän käsityksestään hyvän hallinnon toteutumisesta heidän suorittamillaan palotarkastuksilla ja näin kuvata hyvää palotarkastustapaa, jonka perusteella Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella voidaan kehittää palotarkastusten hallinnollista laatua. Ohessa toimeksiantaja on toivonut koulutustoiveiden selvittämistä palotarkastusten hyvään hallintoon liittyen. Näiden koulutustarpeiden tunnistamisen avulla voidaan henkilöstölle suunnitella koulutuksia ja näin entisestään parantaa palotarkastusten hallinnollista laatua. Työ tarjoaa Kanta-Hämeen Pelastuslaitokselle tietoa operatiivisissa tehtävissä päätyökseen toimivien viranhaltijoiden osaamisesta hallintoasioissa ja antaa näin käsityksen hyvän hallinnon toteutumisesta suhteessa pelastuslain antamiin toimivaltuuksiin heidän suorittamillaan palotarkastuksilla.

Operatiiviset viranhaltijat tekevät Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella palotarkastuksia ikään kuin päätoimensa ohessa. Heidän päätehtävänsä ovat operatiiviset tehtävät, joista käytetään myös nimitystä hälytystehtävät, mutta palotarkastukset kuuluvat myös osana heidän koko tehtävänkuvaansa. Työn empiirisessä osuudessa selvitetään edellä mainittujen viranhaltijaryhmien kokemuksia hallintolain 2 luvun hyvän hallinnon perusteisiin pohjautuvan hyvän hallinnon toteutumisesta heidän suorittamillaan palotarkastuksilla haastatteleamalla operatiivista henkilöstöä. Hyvä palotarkastustapa muodostuu siitä, mitkä hyvän hallinnon perusteista nousevat haastatteluissa tärkeimpinä esille palotarkastuksen toteuttamisen kannalta. Palotarkastusten pohjautuessa pelastuslakiin (Pelastuslaki 379/2011, 78 §) ja palotarkastusten ollessa viranomaisten suorittamaa toimintaa (Pelastuslaki 379/2011, 80 § 1 mom.), ovat palotarkastukset hallintotoimintaa. Näin ollen hyvää palotarkastustapaa voidaan tarkastella hallinnosta ja palotarkastuksista olemassa olevan sääntelyn perusteella. Hyvä palotarkastustapa syntyy siis käytännön työn näkökulman sekä hallinnosta ja palotarkastuksista olemassa olevan sääntelyn yhdistelmästä. Ymmärrys palotarkastuksilla eteen tulevista hallintoasioihin liittyvistä koulutustarpeista selvitetään kysymällä henkilöstön omia toiveita koulutuksen suhteen sekä haastateltavien vastausten perusteella tunnistetuista koulutustarpeista.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kanta-Hämeen Pelastuslaitos. Kanta-Hämeen Pelastuslaitos on osa Kanta-Hämeen Hyvinvointialuetta ja sen

toiminta-alueelle kuuluvat Kanta-Hämeen maakunnan alueen 11 kuntaa. Kanta-Hämeen Pelastuslaitos huolehtii pelastustoiminnan päivittäisten tehtävien ja valvontatehtävien lisäksi pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta sekä suorittaa ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä ja vastaa väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa ja huolehtii siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä (Pelastustoimi, n.d). Myös Kanta-Hämeen hyvinvointialueen on mahdollista hyödyntää opinnäytetyötä ja parantaa näin maakunnan alueen asukkaiden ja yritysten saamaa palvelua.

2.2 Tietoperusta

Opinnäytetyön tietoperustassa selvitetään, mitä pelastustoimen valvontatehtävillä tarkoitetaan ja miten valvontatehtävät ovat Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella organisoitu. Tietoperustassa perehdytään myös valvontatehtävien suorittamista koskevaan lainsäädäntöön ja sisäministeriön antamiin asetuksiin koskien pelastustoimea sekä pelastuslaitoksen omiin ohjeisiin. Lisäksi selvitetään, mitä muita tehtäviä Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen pelastusviranomaiset tekevät ja miten nämä vaikuttavat valvontatehtävien suorittamiseen. Tärkeä osa opinnäytetyön tietoperustaa on myös hallintolain asettamien hyvän hallinnon vaatimusten selvittäminen sekä hyvän hallinnon ja pelastusviranomaisen velvollisuuksien ja toimivaltuuksien suhteisiin perehtyminen.

Viranomaisella on velvollisuus käyttää toimivaltaansa ja suorittaa julkiset tehtävät (Perustuslaki 1999/731, 21 §; Mäenpää, 2023, s. 286) sekä velvollisuus turvata perusoikeuksien toteutuminen (Perustuslaki 1999/731, 22 §; Mäenpää, 2023, s. 287). Hyvinvointialueen viranhaltijoiden osalta viranhaltijan velvollisuuksia on tarkennettu kunnallisen ja hyvinvointialueen viranhaltijoista annettussa laissa. Viranhaltijalain (2003/304, 17 § 1 mom) mukaan viranhaltijan on suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen säännöksiä ja määräyksiä. Viranhaltijan on myös toimittava tehtävässään tasapuolisesti ja käyttäydyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla (Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 2003/304,

17 § 2 mom). Hyvä hallinto muodostuu siis tehtävien asianmukaisesta ja lain mukaisesta suorittamisesta sekä perusoikeuksien turvaamisesta.

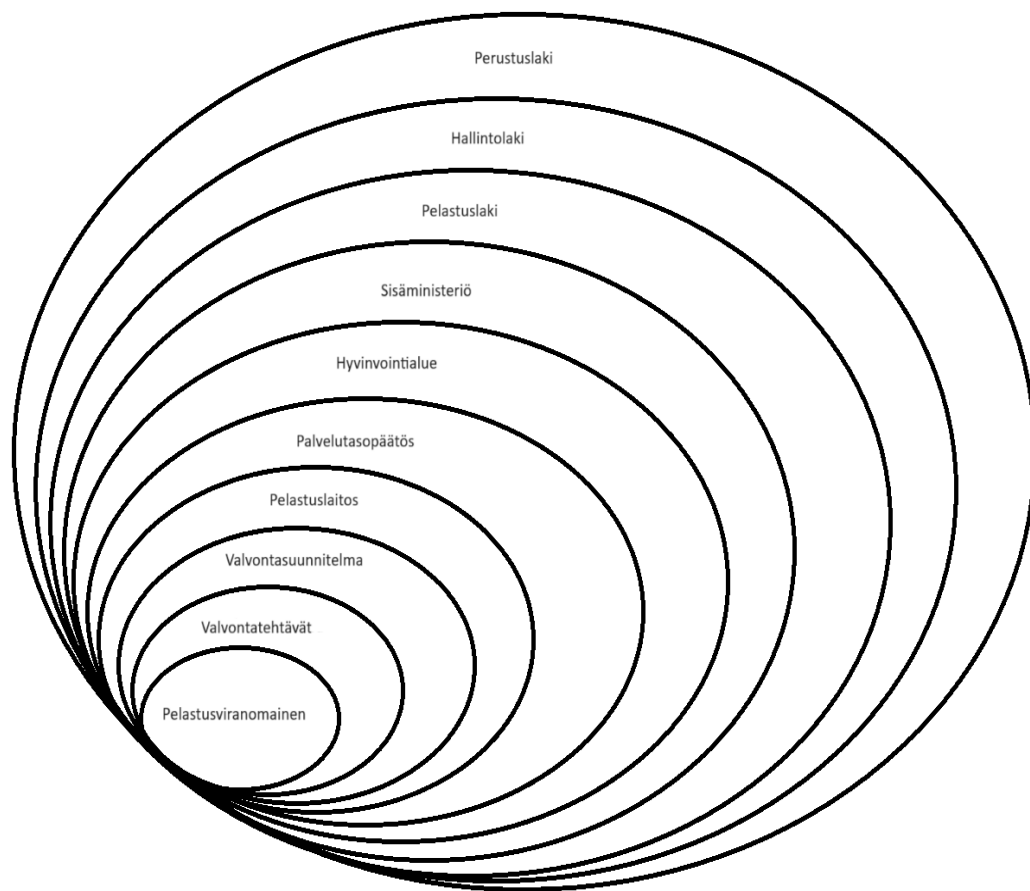
Pelastustoimen järjestämisestä säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa ja pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 6 §; Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021, 4 §), kun taas pelastuslaissa on säädetty pelastuslaitoksen tehtävistä (Pelastuslaki 379/2011, 27 §). Hyvinvointialueet vastaavat siis pelastustoimen järjestämisestä ja päättävät siitä, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii sille lailla säädettyistä tehtävistä. Sisäministeriön tehtävä on huolehtia pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä yhteensovittaa eri ministeriöiden ja toimialojen toimintaa pelastustoimessa (Pelastuslaki, 23 §). Pelastustoimen muita toimialan tehtäviä, joissa tarvitaan sisäministeriön ohjausta ja yhteensovittamista ovat poikkeusoloihin ja väestönsuojeluun liittyvät tehtävät sekä ensihoitopalveluun liittyvät tehtävät.

Oikeudellisina lähteinä perehdyttäessä pelastusviranomaisen toimivaltuuksien sekä velvollisuuksien suhteeseen hyvään hallintoon käytetään Suomen perustuslakia (731/1999), jonka 2 luvussa säädellään perusoikeuksista sekä hallintolakia (434/2003), jossa säädellään hyvän hallinnon perusteista ja hallintoasian vireilletulosta. Pelastusviranomaisen toimivaltuuksia ja velvollisuuksia tarkasteltaessa on keskeisessä asemassa pelastuslaki, jonka mukaan palotarkastuksia ja valvontatehtäviä saa suorittaa hyvinvointialueen pelastusviranomaisen (Pelastuslaki 379/2011, 80 § 1 mom), ja jossa on annettu pelastusviranomaiselle oikeuksia antaa väestölle tai elinkeinonharjoittajille tai yrityksille velvoittavia määräyksiä (Pelastuslaki 379/2011, 81 §). Näiden vahvojen oikeuslähteiden lisäksi hyödynnetään lainvalmisteluaineistoa, hallintolakiin liittyvää oikeuskirjallisuutta sekä sisäministeriön pelastustoimelle antamia asetuksia ja ohjeita sekä pelastuslaitoksen omia julkaisuja ja ohjeita.

Tietoperustan ymmärtämistä auttaa myös käsitteiden palvelutasopäätös sekä valvontasuunnitelma avaaminen. Pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävien toteuttamisesta alueen riskien arvioinnin perusteella. Valvontasuunnitelmassa määritetään suoritettavat palotarkastukset

sekä muut valvontatehtävät ja kuvataan, miten valvontasuunnitelman toteutusta arvioidaan (Pelastuslaki 379/2011, 79 § 4 mom). Valvontasuunnitelma perustuu pelastuslakiin ja sitä ohjaa hyvinvointialueen tekemä pelastuslaitoksen palvelutasopäätös (Pelastuslaki 379/2011, 79 §), josta päättää aluevaltuusto (Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021, 6 § 1 mom). Palvelutasopäätöksessä on otettava huomioon kansallisesti merkittävät riskit sekä selvitettävä alueella esiintyvät uhat, joiden perusteella arvioidaan niistä aiheutuvat riskit. Lisäksi palvelutasopäätöksessä on määriteltävä toiminnan tavoitteet sekä toimintaan käytettävät resurssit ja tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätöstä ja sen sisältöä ohjaa sisäministeriön asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä, joka määrittelee, että palvelutasopäätöksen tulee kattaa sekä onnettomuuksien ehkäisyyn että pelastustoimintaan kuuluvat palvelut (Sisäministeriön asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 1225/2022, 2 §). Palotarkastukset ovat onnettomuuksien ehkäisyyn kuuluvia palveluita, kun taas hälytystehtävät ovat pelastustoimintaan kuuluvia palveluita.

Palvelutasopäätös ja valvontasuunnitelma asettavat pelastusviranomaiselle velvoitteita suorittaa palotarkastuksia ja pelastuslaki antaa toimivaltuudet näiden tehtävien suorittamiseen, kun taas perustuslaki ja hallintolaki rajaavat sitä, kuinka pitkälle pelastusviranomainen voi toimivaltuuksillaan mennä suorittaakseen valvontasuunnitelman mukaiset velvollisuutensa. Näin syntyy pelastusviranomaisen velvollisuuksien ja toimivaltuuksien sekä hyvän hallinnon suhde, jonka keskiössä on työtään tekevä ja virkavelvollisuuksiaan toteuttava pelastusviranomainen.



Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Hyvän hallinnon varmistaminen pelastustoimessa perustuu siis useisiin tekijöihin. Sisäministeriön tekemä hyvinvointialueiden ohjaus on vuorovaikutteista ja strategista ja se kohdistuu yksityiskohtaisen palvelutuotannon ohjauksen sijaan hyvinvointialueen järjestämistehtävään. Aluehallintovirastot valvovat ja arvioivat pelastustoimea ja sen palvelutasoa, jonka tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia (Sisäministeriö, n.d.) Lisäksi hyvän hallinnon periaatteet on määritelty hallintolaissa, joka edellyttää viranomaisten toimivan tasapuolisesti, puolueettomasti ja lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin (Hallintolaki 2003/434, 6 §). Hallintolaki myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta (Hallintolaki 2003/434, 7 §), mikä on olennaista pelastuslaitosten toiminnassa yhteiskunnan näkökulmasta. Nämä kaikki yhdessä pelastuslaitosten viranhaltijoiden tietämyksen ja osaamisen kanssa varmistavat, että pelastustoimi toimii hyvän hallinnon periaatteiden

mukaisesti ja pystyy tarjoamaan laadukkaita ja tehokkaita palveluita alueen asukkaille.

2.3 Käytettävät menetelmät

Opinnäytetyö sisältää tutkimusongelman ja tutkimuskysymykset, joihin selvitetään vastausta. Menetelmät, joilla ihmistieteellisissä tutkimuksissa vastauksia haetaan, jaotellaan yleensä määrällisiin ja laadullisiin menetelmiin. Menetelmä voi olla myös monimenetelmällinen, jolloin yhdistetään laadullista ja määrällistä menetelmää. Eli tutkimusmenetelmäjako ei ole toisiaan poissulkevaa (Kallinen & Kinnunen, 2021, kohta ”johdatus laadulliseen tutkimukseen”). Määrällisessä tutkimuksessa tehdään konkreettisia havaintoja, analysoidaan ja mitataan tutkimuksen kohteena olevaa asiaa, kun taas laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tutkimusongelmaa syvällisesti ja tutkimusaineisto kerätään usein haastattelujen tai havainnoinnin avulla. Tutkimusmenetelmien valinta riippuu tutkimusongelmasta ja tutkimuskysymyksistä sekä tutkimuksen luonteesta ja tavoitteista.

Tieteellinen tutkimus voidaan myös jakaa empiiriseen tutkimukseen, joka hyödyntää kokemusperäistä tietoa sekä teoreettiseen tutkimukseen, joka koostuu loogisesta päättelystä ja käsitteiden määrittelystä. Empiirinen tutkimus perustuu havaintoihin ja niiden perusteella tehtyihin päätelmiin, kun taas teoreettinen tutkimus tehdään aisteista ja mittalaitteista riippumatta (Keinänen & Väättäinen, 2016, s. 246). Empiirinen tieto on siis havaintoihin perustuvaa tietoa.

Koska oikeustiedettä voidaan pitää ihmistieteenä (Keinänen & Väättäinen, 2016, s. 247) ja opinnäytetyössä on tarkoitus tehdä havaintoja pelastushenkilöstön tiedoista ja osaamisesta hyvään hallintoon ja löytää käytäntöjä hyvään palotarkastustapaan liittyen, on opinnäytetyö luonteeltaan empiirinen oikeustutkimus. Empiirisessä oikeustutkimuksessa tutkimuksen kohteena on oikeudellinen ilmiö, kuten oikeudellisten toimijoiden päätöksenteko, toimintatavat, arvot ja asenteet (Keinänen & Väättäinen, 2016, s. 249).

Laadullisessa tutkimuksessa on hyvä pyrkiä tavoittamaan tutkittavien näkökulma, jolloin tutkittava ilmiö on mahdollista tavoittaa sellaisena kuin se esiintyy (Keinänen & Väättäinen, 2016, s. 261). Koska opinnäytetyössä on tarkoitus pureutua pelastusviranomaisen hallintotoimintaan sekä selvittää viranhaltijoiden tietämystä hallintoasioista, on tätä tutkimusta tehdessä tärkeää vuorovaikutus. Vuorovaikutusta hyödyntämällä voidaan mahdollisesti selvittää myös sitä, onko Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella muotoutunut sellaisia vakiintuneita kelpoisia käytäntöjä, joiden pohjalta voidaan muodostaa Kanta-Hämeeseen hyvä palotarkastustapa.

Haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa ja haastatteleamalla tutkittavalle annetaan mahdollisuus tuoda häntä koskevia asioita esille mahdollisimman vapaasti (Hirsjärvi ym., 2009, s. 204–205). Näin ollen opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä toimivat vuorovaikutukselliset haastattelut, jossa aihepiiri on valmiiksi tiedossa ja kysymykset aseteltu, mutta kysymysten tarkka järjestys ja muoto saavat elää. Haastattelutyyppi on lähimpänä Hirsjärvi ym. mukaan (2009, s. 208) teemahaastattelua, mutta haastattelun aikana mahdollisesti syntyvää keskustelua ei estetä ja haastattelun annetaan elää esiin tulevien asioiden ja ajatusten myötä, joten haastattelu saa hieman Hirsjärvi ym. mukaan (2009, s. 209) vapaan haastattelun piirteitä. Teemahaastattelussa tutkija tuo haastatteluun teemat ja kysyy kysymyksiä näistä teemoista. Näin ollen tutkijalla on sallittua olla oma näkökulma, joka on tullut tutkimusaiheen ja siihen liittyvän teorian kautta (Kallinen & Kinnunen, 2021, kohta ”Haastattelut”).

Tutkimusprosessin käytännön osuutta edeltää teoriakatsaus, jonka pohjalta on valittu tutkimukselle näkökulma ja keskeiset teemat. Tämän jälkeen teemojen perusteella on määriteltä tutkimuksen kannalta olennaiset kysymykset ja näistä teemoista muotoiltuja kysymyksiä tutkija esitti haastattelutilanteessa. Haastattelussa, jossa keskustelun annetaan elää, aineisto voi muodostua runsaaksi. Aineistoa on siis pelkistettävä ja tiivistettävä sekä jalostettava käsitteelliseen muotoon. Aineistolähtöisen ja laadullisen sisällönanalyysin avulla tutkimusaineistosta on mahdollista luoda teoreettinen kokonaisuus ja tuoda tutkitavasta aiheesta esille kuvaus tiivistetyssä muodossa (Tuomi & Sarajärvi,

2018, s. 78–80; Kallinen & Kinnunen, 2021, kohta ”Laadullinen sisällönanalyysi”). Opinnäytetyön lopussa haastattelujen avulla kerätystä tiedosta pyritään luomaan laadullisen sisällönanalyysin avulla kuvaus Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen operatiivisen henkilöstön tietotaidosta hallintoasioissa sekä kuvaamaan hyvää palotarkastustapaa.

2.4 Aineiston hallinta

Aineistohallinta määrittelee, miten tutkimusaineisto käytännössä kerätään, käsitellään ja säilytetään. Aineistohallinnan tarkoituksena on varmistaa riittävät resurssit ja välineet sekä huomioida tietosuoja. Haastattelut pyrittiin ensisijaisesti järjestämään kasvokkain, mutta Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen ollessa toiminta-alueeltaan laaja ja henkilöstön tehdessä vuorotyötä, tehtiin osa haastatteluista etäyhteyden välityksellä. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin, jotta tutkimuksen laatu ja luotettavuus varmistetaan. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin Word ohjelman sanelu- ja litterointityökalua käyttäen. Tämän lisäksi haastatteluiden tallennus varmistettiin Samsung S22 Ultra puhelimen sanelu- ja nauhoitus työkalulla. Haastatteluaineisto säilytetään tutkijan tietokoneella tutkimuksen ajan, jonka jälkeen aineisto poistetaan pysyvästi.

Haastattelujen aluksi haastateltaville kerrottiin heidän oikeuksistaan ja siitä, miten heidän tietojaan käsitellään. Haastattelun aluksi haastateltaville jaettiin lomake, joka käytiin yhdessä läpi ja samalla kerrottiin tutkimuksen taustasta ja tietosuojasta sekä tuotiin esiin, että opinnäytetyö on julkinen ja lopullinen opinnäytetyö tulee olemaan kaikkien saatavilla PDF/A muodossa. Lomakkeen läpikäymisen yhteydessä haastateltavalle kerrottiin myös, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista eikä haastateltavan henkilöllisyys tule tutkimustuloksissa millään tavalla julki, vaikka opinnäytetyö onkin julkinen. Haastateltavilta ei kerätä henkilötietoja eikä tutkimuksen toteuttaminen edellytä arkaluontoisten tietojen keräämistä. Henkilöön liittyvinä taustatietoina tutkimuksessa selvitettiin vastaajan ikä, työkokemus ja virkatehtävä eikä lopullisista tutkimustuloksista voida vastaajaa yksilöidä (Liite 1; Liite 2).

3 PALOTARKASTUKSET KANTA-HÄMEEN PELASTUSLAITOKSELLE

Pelastuslaki vaatii pelastuslaitoksia laatimaan valvontasuunnitelman valvontatehtävien toteuttamisesta (Pelastuslaki 379/2011, 79 § 1 mom.). Valvonnan on perustuttava riskien arviointiin ja valvontasuunnitelmassa määritellään suoritettavat palotarkastukset ja muut valvontatoimenpiteet sekä kuvataan, miten valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan (Pelastuslaki 379/2011, 79 § 1 mom.). Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa pyritään ennakoimaan palotarkastusten määrää ja määrittämään tarvittavat resurssit valvontatehtävien hoitamiseen, jotta pelastuslaitos pystyy valvomaan pelastuslain (379/2011, 78 §) mukaan pelastuslain lukujen 2–3 säännösten noudattamista alueellaan. Pelastuslain vaatimusten mukaan (379/2011, 79 § 3 mom.) valvontasuunnitelma tulee vahvistaa vuosittain ja muutoinkin, jos vahvistamiseen on erityinen syy.

Palotarkastuksia pystytään ennakoimaan mm. rakennuskannan ja rakennusten määrän perusteella sekä alueen riskien arvioinnin sekä tiedettyjen määräaikoihin perustuvien palotarkastusten perusteella. Pelastuslaitokset toteuttavat valvontaa tyypillisesti muun muassa kiinteistöissä, julkisissa tiloissa, asuintaloissa sekä yleisötapauksissa (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 9–11.) Valvontatehtäviin kuuluu erilaisia toimenpiteitä, kuten asiakirjavalvontaa, selvitysten arviointia, valvontakäyntejä ja neuvontaa. Ennakoitujen, tiedettyjen palotarkastusten lisäksi tulee vaihteleva määrä ennakoimattomia palotarkastuksia, jotka ovat tyypillisesti pelastuslain (379/2011, 42 § 2 mom.) mukaisia toisen viranomaisen tekemiä ilmoituksia palovaarasta tai muusta onnettomuusriskistä, joiden perusteella muodostuu valvontatehtävä. Myös nuohoojat ilmoittavat havaitsemistaan puutteista ja kiinteistöjen omistajat tai rakentajat saattavat pyytää oma-aloitteisesti valvontakäyntiä (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 12–13). Määräaikaisia palotarkastuksia Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen toiminta-alueelle tehdään noin 1000 vuodessa ja suunnittelemtomia palotarkastuksia on tehty 300–400 vuosittain (Kanta-Hämeen Hyvinvointialue, 2023, s. 21–22).

Nykyään monet pelastuslaitokset ovat siirtyneet osassa palotarkastuksia paloturvallisuuden itsearviointimalliin, joissa asukas tai omistaja täyttää pelastuslaitoksen vakioiman lomakkeen ja palauttaa sen pelastuslaitokselle. Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella on myös käytössään paloturvallisuuden itsearviointimalli, jota voisi luonnehtia ikään kuin asukkaan omatekemäksi palotarkastukseksi. Tällä tavalla pyritään lisäämään palotarkastusten tavoitavuutta ja vaikuttavuutta, sekä säästämään pelastuslaitoksen resursseja, kun palotarkastuksia voidaan kohdentaa itsearvioinnin tulosten mukaan. Itsearvioinnin voidaan myös ajatella vaikuttavan kiinteistön omistajien turvallisuusasenteisiin (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 5.) Asuinrakennusten ja vapaa-ajan rakennusten valvontaa on Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella tehty pääsääntöisesti paloturvallisuuden itsearvioinnin avulla, mutta itse tehtävä paloturvallisuuden arviointi ei kuitenkaan poista pelastusviranomaisen velvollisuutta hoitaa valvontatehtäviä ja pelastuslaitos tekee myös perinteisiä palotarkastuskäyntejä asuinrakennuksiin ja vapaa-ajan rakennuksiin erikseen pyydettyäessä (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2023, s. 22.)

3.1 Palomiesten, ylipalomiesten ja paloesimiesten valvontatehtävät

Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella on pyritty suuntaamaan käytettävissä olevat henkilöstöresurssit mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti siten, että henkilöstöresursseja pystytään osoittamaan riittävästi sekä operatiiviseen toimintaan että valvontatoimintaan. Näin ollen on katsottu olevan tarkoituksenmukaista, että palomiehet, ylipalomiehet ja paloesimiehet suorittavat operatiivisten pelastustehtävien lisäksi myös valvontatehtäviä. Palomiehiä, ylipalomiehiä ja paloesimiehiä on yhteensä Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella valvontatehtäviin käytettävissä 123 henkilöä ja he suorittavat asuinrakennusten määräaikaista palotarkastuksia (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 16–17.) Asuinrakennusten määräaikaisten tarkastusten on Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman (2024, s. 16) mukaan arvioitu vaativan

3600 tuntia työtä vuonna 2024. Palomiehet, ylipalomiehet ja paloiesimiehet suorittavat asuinrakennusten määräaikaisia palotarkastuksia työvuoroittain (Kanta-Hämeen Hyvinvointialue, 2023, s. 22; Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 16). Asuinrakennusten palotarkastuksia on tehty pääsääntöisesti itsearviointin perusteella sekä erikseen pyydettyäessä (Kanta-Hämeen Hyvinvointialue, 2023, s. 22). Työvuorot ovat siis vastanneet itsearviointilomakkeiden jakamisesta ja palautuneiden itsearviointilomakkeiden vastaanottamisesta sekä pyrkineet kontaktoimaan ne kohteet, joita itsearviointin perusteella ei ole tavoitettu ja tarvittaessa käyneet itsearviointin perusteella tai kohteen edustajan pyynnöstä valvontakohteessa.

3.2 Operatiivisten palomestareiden valvontatehtävät

Operatiivinen palomestari vastaa onnettomuuspaikalla tapahtuvasta tiedottamisesta ja johtamisesta. Operatiivisia pelastustehtäviä päätoimenaan johtavat palomestarit suorittavat Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella operatiivisen johtamisen lisäksi myös valvontatehtäviä. Pelastustoimintaa johtavia palomestareita on Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella valvontatoimintaan käytettävissä 10 henkilöä (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 17). Pelastustoimintaa johtavat palomestarit suorittavat Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella palotarkastuksia pääsääntöisesti muihin kohteisiin kuin asuinrakennuksiin. Näitä kohteita ovat kokoontumis- ja liiketilat, teollisuus- ja varastorakennukset, oppilaitokset ja päiväkodit sekä ympärivuorokautisessa käytössä olevat kohteet, kuten hoitolaitokset tai majoitusrakennukset. Näihin kohteisiin palomestareiden suorittamat valvontakäynnit ovat määräaikaisia palotarkastuksia, joita voidaan toteuttaa myös asiakirjavalvonnalla. Käytännössä palomestareiden valvontatehtävät edellyttävät usein myös valvontakäyntiä ja koska osa kohteista on laajoja, on näiden määräaikaisten palotarkastusten Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelman (2024, s. 16) mukaan arvioitu vaativan 4800 tuntia työtä vuonna 2024. Operatiivista toimintaa johtavat palomestarit työskentelevät työvuoroissa ja tekevät näitä palotarkastuksia työvuoronsa aikana.

Palomestarit tekevät enemmän valvontatyötä, kuin palomiehet ja paloesimiehet, joiden tehtävänkuva sisältää enemmän operatiivista työskentelyä, kuin palomestareiden. Tämä johtuu suoraan hälytyskäytännöstä, jonka mukaan pelastusyksikkö, joka koostuu johtajasta, kuljettajasta sekä vähintään yhdestä ja enintään kolmesta työparista, hälytetään kaikille pelastustoimen hälytystehtäville. Pelastusyksikkö miehitetään paloesimiehellä, joka toimii yksikön johtajana ja palomiehillä, joiden joukosta tulevat kuljettaja sekä työpari tai työparit. Hälytyskäytännön mukaan pelastusjoukkue, joka koostuu kahdesta tai useammasta pelastusyksiköstä, hälytetään, jos hätäilmoituksen sisällön tai kohteen laadun perusteella on pääteltävissä, ettei pelastusyksikkö riitä tehtävän suorittamiseen. Tällöin palomestarit toimivat pelastusjoukkueen johtajana ja onnettomuuspaikan johtajana (Salonen & Okkolin, 2008, s. 11–13). Näin ollen palomestareiden tehtävänkuvaan on mahdollista sisällyttää enemmän valvontatehtäviä, kuin palomiesten ja paloesimiesten tehtävänkuvaan.

3.3 Työvuorojen suorittamien palotarkastusten laadun mittaaminen ja kehittäminen

Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmassa vuoden 2024 kehittämiskohteeksi on asetettu työvuorojen valvontatoimien ja niiden vaikuttavuuden huomioiminen sekä koulutuksen, että valvonnan laadun suhteen (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 19). Lisäksi painopistealueena valvontatoimien laadun kehittämiseksi on mainittu valvontakäyntien dokumentaatio ja sen hoitaminen hyvän hallintotavan mukaisesti (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 10). Laadun mittareiksi valvontasuunnitelmaan on otettu oman toiminnan arviointi, tarkastusten seuranta ja asiakaspalaute (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 18). Palotarkastusten laatuun vaikuttaa siis se, miten kohteiden edustajat kokevat palotarkastukset ja onko valvonta toteutunut.

Opinnäytetyö tukee vuoden 2024 valvontasuunnitelman kehittämiskohdetta työvuorojen valvontatoimien laadun suhteen (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 19) sekä valvontasuunnitelman painopistealuetta valvontatoiminnan laadun varmentamisen ja kehittämisen suhteen (Kanta-Hämeen

Pelastuslaitos, 2024, s. 9). Opinnäytetyön haastattelukysymyksissä on otettu huomioon valvontasuunnitelman painopistealue ja laadun mittarit. Kysymykset on laadittu yhteistyössä toimeksiantajan kanssa siten, että ne tukevat tutkimuksen tavoitetta selvittää palomiesten, paloiesimiesten ja palomestareiden tietämystä hyvästä hallinnosta palotarkastuksilla ja auttavat palotarkastusten laadun kehittämisessä.

Kysymykset mittaavat vastaajien ymmärrystä ja kokemuksia (Liite 2) ja haastattelutilanne järjestetään siten, että haastateltavalla on mahdollisuus tuoda esiin omia näkemyksiään ja kokemuksiaan omasta sekä työvuorojen tekevästä valvonnasta sekä tarjota kehitysehdotuksia sen parantamiseksi. Tämä tukee itsearvioinnin mittaria (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 18) ja tarjoaa mahdollisuuden selvittää, mikä on työvuorojen kokemus heidän kyvystään toteuttaa valvontatehtävät laadukkaasti ja määrällisesti valvontasuunnitelman mukaan. Selvittämällä haastateltavien kokemuksia neuvontatilanteista, ristiriitatilanteista ja niiden ratkaisemisesta, voidaan parantaa asiakaskokemusta, jonka selvittäminen on valvontasuunnitelman mittareiden tavoite (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 17). Lisäksi, koska valvontasuunnitelman mukaan vuonna 2024 kiinnitetään erityistä huomiota palotarkastusten dokumentointiin hyvän hallintotavan mukaisesti (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 10) on haastattelukysymyksiin sisällytetty kysymyksiä, jotka selvittävät henkilöstön omaa kokemusta dokumentaatiosta ja hyvän hallinnon toteutumisesta. Kanta-Hämeen Pelastuslaitos voi hyödyntää vastauksia parantaakseen valvontasuunnitelman painopistealueiden, kehittämiskohteiden ja tavoitteiden toteutumista palotarkastuksilla. Vastausten perusteella Kanta-Hämeen Pelastuslaitos pystyy myös arvioimaan, millaista koulutusta työvuorot tarvitsevat ja näin pystytään kehittämään palotarkastusten laatua sekä asiakaskokemusta, joilla on vahva yhtymäkohta hyvän hallinnon perusteisiin.

4 HYVÄN HALLINNON PERIAATTEET

4.1 Hyvä hallinto perusoikeutena

Hyvän hallinnon katsotaan oleva perusoikeus ja hyvä hallinto turvataan perustuslaissa. Perustuslain 21 §:n 2 momentissa on säädetty menettelyllisistä perusoikeuksista ja Mäenpään (2021, s. 2) mukaan nämä säännökset voidaan katsoa hyvän hallinnon takeiksi. Perusoikeus hyvään hallintoon sisältää näin ollen oikeuden saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ilman aiheetonta viivästystä toimivaltaisessa viranomaisessa. Lisäksi hallintoasian käsittelyn tulee olla julkista ja hallintoasian käsittelyssä on oikeus tulla kuulluksi sekä oikeus saada perusteltu päätös asiaan. Myös oikeus hakea muutosta hallintoasiassa tehtyyn päätökseen katsotaan sisältyvän hyvän hallinnon perusoikeuteen (Perustuslaki 731/1999, 20 §: Mäenpää 2021, s 2–3). Perustuslain 21 §:n 2 momentissa on lopuksi mainittu myös muut hyvän hallinnon takeet. Hyvään hallintoon kuuluu siis myös muita säädöksiä. Mäenpään (2021, s. 2) mukaan muita hyvän hallinnon takeita olisivat ainakin asiakkaiden tasapuolinen kohtelu ja yksilön kielellisten perusoikeuksien toteuttaminen.

Perustuslain lisäksi hyvästä hallinnosta säädellään myös yleislain tasolla hallintolaissa. Hallintolain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa hallintoasioissa, sekä myös edistää hallinnon palvelujen laatua ja tuloksellisuutta (Hallintolaki 434, 1 §). Hyvän hallinnon asema perusoikeutena tuo hyvän hallinnon perustuslain vaatimuksille kuitenkin etusijan muuhun lainsäädäntöön nähden (Perustuslaki 731/1999, 106 §). Eli vaikka hallintolaki onkin yleislaki, jota tulee soveltaa julkisyhteisöjen kuten vaikkapa valtion, hyvinvointialueiden tai kunnallisten viranomaisten toiminnassa, ja jossa säädetään hyvän hallinnon perusteista sekä hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä (Hallintolaki 434/2003, 2§ 1 mom.), se ei voi olla ristiriidassa perustuslain kanssa.

Hyvän hallinnon perusoikeusaseman tuo myös viranomaiselle velvollisuuden turvata asianmukainen menettely ja hyvä hallinto. Tämä perustuu perustuslain

22 §:ään, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (Perustuslaki 731/1999, 22 §). Mäenpään (2021, s. 4) mukaan perusoikeuksien turvaamisvelvoite koskee myös asianmukaisen menettelyn ja hyvän hallinnon toteutumista. Voidaan siis katsoa, että viranomaiselle ei riitä pelkästään hyvästä hallinnosta säädettyjen säädösten noudattaminen, vaan viranomaisen on myös turvattava näiden säädösten toteutumista.

4.2 Hyvän hallinnon perusteet

Hallintolain 2 lukuun on sisällytetty hyvää hallintoa koskevia perussäännöksiä. Nämä asettavat ikään kuin viranomaistoiminnassa noudatettavan minimitasen (HE 72/2002, luku 3.2). Hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvat säännökset viranomaisen harkintavaltaa ohjaavista perusteista sekä palveluperiaatteesta ja palvelun asianmukaisuudesta. Hyvän hallinnon perusteisiin kuuluu myös viranomaisen velvollisuus tarjota neuvontaa toimialaansa koskevissa asioissa sekä säännös hyvästä kielenkäytöstä. Lisäksi hallintolakiin 2 lukuun on sisällytetty säännös viranomaisten yhteistyövelvollisuudesta, joka on myös hyvän hallinnon peruste (Hallintolaki 434/2003, 6–10 §).

Viranomaisten harkintavaltaa ohjaavien yleisten oikeusperiaatteiden keskeisillä perusteilla on pyritty varmistamaan, että viranomaiset käyttävät harkintavaltaansa lainmukaisesti sekä tasapuolisesti ja tarkoituksena on näin toteuttaa yleistä oikeusturvaa sekä suojata perusoikeuksia (HE 72/2002, luku 3.2). Lailisuusperiaatteen voidaan katsoa olevan niin keskeinen periaate, että vaikkasen perusteet löytyvätkin jo perustuslain 2 §:n 3 momentista, on sitä tarkentavan säännöksen sisällyttäminen hallintolakiin katsottu tärkeäksi. Lisäksi myös perustuslaki määrittää, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla (Perustuslaki 731/1999, 80 § 1 mom.; Mäenpää, 2021, s. 76–77). Näin ollen hallintolaissa on säädetty, että viranomaisen on puolueetomasti käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin (Hallintolaki 434/2003, 6 §).

Palveluperiaatteella ja palvelun asianmukaisuudella pyritään parantamaan asiakkaiden asemaa ja tyytyväisyyttä hallinnon palveluihin. Tavoitteena on, että viranomaiset huomioivat asiakkaiden tarpeet ja odotukset asiointia järjestettäessä ja palvelua annettaessa (HE 72/2002, luku 3.2). Palveluperiaate ohjaa hallinnon toimintaa nimenomaan asiakassuhteen näkökulmasta. Mäenpää (2021, s. 115) mukaan edes menettelymuotojen noudattaminen ei ole ensisijaista, vaan asian käsittely on menettelysäännösten puitteissa järjestettävä hallinnon asiakasta silmällä pitäen. Hallintolain palveluperiaatteen mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään niin, että hallinnon asiakas saa asianmukaisesti hallinnon palveluja ja viranomainen pystyy suorittamaan tehtävänsä tuloksellisesti (Hallintolaki 434/2003, 7 §). Palveluperiaatteeseen sisältyvän tuloksellisuusvaatimuksen voidaan katsoa täydentävän asiakaslähtöisyyttä. Toisaalta se myös asettaa viranomaiselle velvollisuuden järjestää ja hoitaa tehtävänsä. Näin ollen asiakassuhteen hyvä laatu merkitsee myös sitä, että hallinnolliset palvelut toteutetaan ja järjestetään niiden laissa määritellyt tavoitteet ja tarkoitus huomioon ottaen (Mäenpää, 2021, s. 115). Hallintolain edellyttämää tuloksellisuutta toteutettaessa on siis otettava huomioon esimerkiksi laissa kunnille tai hyvinvointialueille määriteltyjen tehtävien toteutuminen, mutta tuloksellisuusvaatimus ei tässä yhteydessä merkitse yksinomaaisesti budjetillisiä tai taloudellisia tuloksellisuusvaatimuksia.

Viranomaisen velvollisuudella antaa asiakkailleen neuvontaa, vastata kysymyksiin ja opastaa toimivaltaiseen viranomaiseen pyritään helpottamaan asiakkaiden hallintoasioinnin sujuvuutta ja oikeellisuutta. Tavoitteena on, että asiakkaat saisivat riittävästi ja oikeaa tietoa viranomaisen toimivaltaan kuuluvista asioista ja niiden käsittelystä (HE 72/2002, luku 3.2; Hallintolaki 434/2002, 8 §). Neuvontasäännös linkittyy osaltaan palveluperiaatteeseen, sillä viranomaisen antaman neuvonnan voidaan myös katsoa olevan hyvää palvelua (Mäenpää, 2021, s. 118). Lisäksi säännös viranomaisen toimivaltaan kuulumattoman asian ohjaamisesta toimivaltaiseen viranomaiseen (Hallintolaki 434/2002, 8 § 2 mom.) kuuluu palveluperiaatteen toteuttamiseen (Mäenpää, 2021, s. 118) ja sen voidaan myös katsoa edistävän tuloksellisuutta, sillä näin esimerkiksi vääran viranomaisen luo saapunut asiakas tai asiakirja ohjautuu käsiteltäväksi

toimivaltaiselle viranomaiselle. Hallintolakiin on lisäksi tehty erillinen säännös väärälle viranomaiselle tulleen asiakirjan siirtämisestä toimivaltaiselle viranomaiselle, joka täydentää palveluperiaatetta ja tuloksellisuutta. Sen mukaan viranomaisen, jolle on erehdyksestä toimitettu asiakirja sen toimivaltaan kuulumattoman asian käsittelemiseksi, on viipymättä siirrettävä asiakirja toimivaltaiseksi katsomalleen viranomaiselle (Hallintolaki 434/2002, 21 § 1 mom.)

Viranomaiselta edellytettävällä hyvällä kielenkäytöllä pyritään täyttämään tavoite, että viranomaisten kielellinen esitystapa täyttää tietyt laatuvaatimukset (HE 72/2002, luku 3.2). Viranomaisen kielellisen esitystavan tulisi olla selkeää, asiallista ja ymmärrettävää (Hallintolaki 434/2002, 9 § 1 mom.). Hallintolaissa ei kuitenkaan säädetä yksilön oikeudesta käyttää tiettyä kieltä asioinnissaan, vaan näistä säädetään muualla lainsäädännössä (Hallintolaki 434/2002, 9 § 2 mom.).

Viranomaisten yhteistyötä koskevilla keskeisillä periaatteilla pyritään tehostamaan ja kehittämään hallinnon toimintaa ja hallintotehtävien hoitamista (HE 72/2002, luku 3.2). Viranomaisten on toimittava yhteistyössä ja avustettava toisiaan hallintotehtävien hoitamisessa sekä muillakin tavoin edistettävä viranomaisten välistä yhteistyötä (Hallintolaki 434/2002, 10 § 1 mom.). Hallintolakiin ei kuitenkaan ole sisällytetty säännöksiä virka-avusta, vaan siitä säädetään erikseen (Hallintolaki 434/2002, 10 § 2 mom.).

4.3 Hyvän hallinnon perusteet palotarkastuksilla

Hallinto ja päätöksenteko hyvinvointialueella perustuu hallintolakiin (Hallintolaki 434/2003, 2 § 2 mom.) ja palotarkastajien on oltava hyvinvointialueen viranomaisia (Pelastuslaki 379/2011, 80 § 1 mom.). Näin ollen palotarkastukset ovat hallintotoimintaa. Pelastuslaki sääntelee palotarkastusten konkreettista sisältöä eli sitä, mitä palotarkastusta tekevän viranomaisen velvollisuus on tarkastaa tai valvoa valvontatehtävällä (Pelastuslaki 379/2011, 78 §). Pelastuslain tavoite on parantaa turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia (Pelastuslaki 379/2011, 1 §). Tätä tavoitetta edistetään konkreettisesti palotarkastuksilla

(Pelastuslaki 379/2011, 79 §), jotka keskittyvät pelastuslaissa määriteltyjen tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyyn ja rakennusten poistumisturvallisuuteen liittyvien säännösten noudattamiseen, jotka löytyvät pelastuslain 2 ja 3 luvuista. Palotarkastuksen on sisällettävä tiettyjä paloturvallisuuteen ja yleiseen turvallisuuteen liittyviä seikkoja, kuten palovaroittimien, rakennusten uloskäytävien sekä kiinteistöjen pelastusteiden asianmukaisen kunnon valvontaa (Pelastuslaki 379/2011, 3 luku). Tärkeänä osana palotarkastuksia pyritään myös varmistamaan pelastustoiminnan ja ensihoidon edellytykset sekä pelastajien työturvallisuus (Pelastuslaki 379/2011, 9 § 3–4 kohta). Lisäksi pelastuslaki asettaa valvonnan kohteelle velvollisuuksia (Pelastuslaki 379/2011, 3 luku) ja valvontatehtävää suorittavalle oikeuksia valvontakohteeseen nähden (Pelastuslaki 379/2011, 80–84 §). Koska viranomaisen toiminnan on perustuttava lakiin ja sen on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia (Hallintolaki 434/2003, 6 §), on edellä mainittujen pelastuslaissa määriteltyjen oikeuksien ja velvollisuuksien yhteensovittaminen sekä palotarkastuksilla valvottavien asioiden huomioiminen palotarkastajan ydintehtävä. Viranomaisen on kohdeltava kaikkia tasapuolisesti (Hallintolaki 434/2003, 6 §). Näin ollen on pelastuslaissa säädellyt konkreettiset valvontatoimet suoritettava jokaisen valvontakohteen osalta samalla tavalla. Valvottavia kohteita tulisi siis arvioida samankaltaisissa tapauksissa samoin perustein ja ratkaisujen tulisi olla johdonmukaisia eikä säännönmukaisuudesta poikkeamia tehtäisi kuin erityisin perustein (HE 72/2002, 1 luku, kohta ”Yksityiskohtaiset perustelut”). Lisäksi, koska toimivaltaa voidaan käyttää vain lain mukaisiin tarkoituksiin (Hallintolaki 434/2003, 6 §), valvontakohteesta ei palotarkastuksella tarkasteta tai valvota muita asioita, kuin pelastuslaissa määriteltyjä palotarkastukseen liittyviä asioita. Hallintolain perustelujen (HE 72/2002, 2 luku, kohta ”Yksityiskohtaiset perustelut”) mukaan viranomaisen ei tulisi edistää muita tarkoituksia, kuin niitä, jotka kuuluvat sen tehtäväpiiriin ja sisältyvät tapaukseen sovellettavan lain tavoitteisiin. Valvontatehtävällä pelastusviranomaisen tulee siis hoitaa vain toimivaltaansa kuuluvia pelastuslaissa määriteltyjä paloturvallisuuteen ja yleiseen turvallisuuteen liittyviä asioita.

Palotarkastuksen suorittaja on päästettävä kaikkiin tarkastettaviin tiloihin ja kohteisiin ja tarkastettavan kohteen edustajan on esitettävä säädöksissä

vaaditut suunnitelmat, muut asiakirjat ja järjestelyt (Pelastuslaki 379/2011, 80 § 2 mom.). Hallintolain mukaan asiointi on järjestettävä siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaista palvelua ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti (Hallintolaki 434/2003, 7 § 1 mom.) Palotarkastus tehdään siis yhteistyössä asukkaan tai rakennuksen omistajan tai muun kohteen toimivaltaisen edustajan kanssa ja hallintolain perustelujen perusteella voidaan katsoa, että palotarkastuksen tulisi tapahtua sekä valvontakohteen että viranomaisen kannalta mahdollisimman nopeasti, joustavasti ja yksinkertaisesti sekä kustannuksia säästäten (HE 72/2002, 2 luku, kohta ”Yksityiskohtaiset perustelut”).

Hyvän hallinnon perusteisiin palotarkastuksilla liittyvät myös palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus asiakasnäkökulmasta sekä neuvonta. Viranomaisen tulisi ottaa toiminnassaan huomioon hallinnossa asioivien tarpeet (HE 72, 2 luku, kohta ”Yksityiskohtaiset perustelut”) ja hallintolaissa viranomaiselle on myös asetettu neuvontavelvollisuus (Hallintolaki 434/2003, 8 § 1 mom.). Neuvontavelvollisuus ja palveluperiaate nivoutuvat yhteen (Mäenpää, 2021, s. 118) ja näin ollen neuvojen antaminen ja kysymyksiin vastaaminen viranomaisen toimialaan liittyvissä asioissa ovat osa hyvää hallintoa. Tällöin neuvojen sekä ohjeiden antaminen turvallisuuden parantamiseksi sekä kohteen edustajan kysymyksiin vastaaminen palotarkastuksen yhteydessä edistävät sekä hyvää hallintoa että palotarkastusten lopullista päämäärää, eli turvallisuuden parantamista. Hallintolaki myös velvoittaa viranomaista pyrkimään ohjaamaan sen toimivaltaan kuulumattomat asiat oikealle viranomaiselle (Hallintolaki 434/2003, 8 § 2 mom.), joten pelastusviranomaisen tulisi ohjata palotarkastuksella mahdollisesti esiin nousseet pelastusviranomaisen toimialaan kuulumattomat kysymykset asiassa toimivaltaiselle viranomaiselle.

Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä (Hallintolaki 434/2003, 9 § 1 mom.). Viranomaisen tavalla ilmaista asioita voidaan katsoa olevan perustuslaillinen elementti hyvän hallinnon perusoikeuden kannalta (HE 72/2002, luku 2, kohta ”Yksityiskohtaiset perustelut”), sillä asiakkaan tulisi ymmärtää hallintoasian sisältö, jotta hänen oikeutensa hyvään hallintoon voi ylipäättään toteutua. Hallituksen esityksessä hallintolaiksi (HE 72/2002,

luku 2 kohta ”Yksityiskohtaiset perustelut”) hyvän kielenkäytön vaatimus koskee sekä suullista että kirjallista esitystapaa ja myös tilanteita, jolloin hallinnon asiakkaalle selostetaan asioita suullisesti. Keskustelussa asiakkaan kanssa tulisi kiinnittää erityistä huomiota asiakkaan kohteluun ja siihen, ettei keskustelussa käytetä asiakkaaseen kohdistuvia epäasiallisia ilmaisuja (HE 72/2002, luku 2, kohta ”Yksityiskohtaiset perustelut”). Palotarkastuksilla on siis huomioitava asiallisen ja ymmärrettävän kielen käyttö. Pelastusviranomaisen olisi hyvä varmistua siitä, että valvontakohteen edustaja on ymmärtänyt, mitä viranomaisen on tarkoittanut ja pelastusviranomaisen tulisi pyrkiä välttämään vaikeasti ymmärrettävien termien tai pelastusalan ammattisanaston käyttämistä valvontatehtävällä keskustellessaan valvontakohteen edustajan kanssa.

Hallintopäätös on viranomaisen hallintoasiassa tekemä ratkaisu, joka kohdistuu hallinnon ulkopuolisen henkilön oikeuksiin, velvollisuuksiin tai etuihin (Tieteen termipankki, n.d). Palotarkastuksella hallintopäätös on käytännössä esimerkiksi jonkin korjausmääräyksen antaminen tai turvallisuusseikan huomioon ottaminen tarkastuskohteessa. Hallintolain mukaan viranomaisen hallintopäätös tulee antaa kirjallisesti, mutta se voidaan antaa myös suullisesti, jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi. Suullinen päätös voisi tulla kyseeseen, jos palotarkastajan havaitsema puutteellisuus tai virheellinen menettely aiheuttaa välittömän onnettomuusvaaran. Tällöin pelastusviranomaisella on oikeus tarvittaessa heti keskeyttää toiminta ja määrätä onnettomuuden ehkäisemiseksi välttämättömistä toimenpiteistä (Pelastuslaki 379/2011, 81 § 3 mom). Tällöinkin suullisen päätöksen jälkeen päätös tulee myöhemmin toimittaa kirjallisena (Hallintolaki 434/2003, 43 §). Lisäksi hallintolain mukaan (434/2003, 34 §) asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Pelastuslaissa palotarkastuksen dokumentoinnista ja annettavasta hallintopäätöksestä säädetään tarkemmin. Pelastuslaissa (379/2011, 80 § 3 mom.) on säädetty, että palotarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa tulee riittävästi yksilöidä tarkastuskohde, tarkastuksen kulku, tarkastajan tekemät keskeiset havainnot, tarkastettavan kohteen edustajan esittämä selvitys sekä johtopäätökset ja niiden perustelut. Pöytäkirja on myös laadittava, jos hyvinvointialueen

pelastusviranomaisen muutoin valvonnan yhteydessä antaa 81 §:ssä tarkoitettua korjausmääräyksen tai keskeyttää välittömän tulipalon tai muun onnettomuuden vaaraa aiheuttavan toiminnan. Pöytäkirja on viipymättä annettava tiedoksi asianosaisille. Pelastuslaitosten valvonnan aapisen (Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto & Suomen Kuntaliitto, 2018, s. 46–47) mukainen suositus on, että palotarkastuksella laadittaisiin palotarkastuspöytäkirjaluonnos, jonka tarkistamiseen ja vahvistamiseen varattaisiin kohteen edustajalle aikaa ja asianosainen kirjaisi tai pelastusviranomaisen kirjaisi annetun selvityksen luonnokseen, jonka pohjalta toimitettaisiin varsinainen pöytäkirja.

Hyvän hallinnon näkökulmasta lain mukaisen palotarkastuspöytäkirjan laatimisen lisäksi se, että palotarkastus dokumentoidaan ja raportoidaan kohteessa kohteen edustajalle toteuttaa saman aikaisesti useaa hyvän hallinnon perustetta ja lisää näin viranomaisen toiminnan tuloksellisuutta. Palotarkastuksen raportointi kohteen edustajalle pelkän dokumentoinnin lisäksi edistää hyvän hallinnon perusteiden mukaista neuvontaa ja hyvää palvelua (Hallintolaki 434/2003, 7–8 §). Lisäksi se mahdollistaa kohteen edustajalle ymmärtää paloturvallisuusmääräysten perustelut ja tarjoaa kohteen edustajalle mahdollisuuden tulla vuorovaikutuksellisesti kuulluksi. Kuulemisesta ei ole erikseen enää pelastuslaissa säädelty, mutta hallituksen esityksen hallintolain perustelujen (HE 72/2002, luku 6 kohta ”asianosaisen kuuleminen ja asian selvittäminen”) mukaan lähtökohtaisesti asianosainen antaa selityksensä kirjallisesti, mutta viranomaisen voisi hyväksyä suullisen selityksen, jos tätä voidaan pitää asian laatuun ja olosuhteisiin nähden tarkoituksenmukaisena. Pelastusviranomaisen olisi siis hyvä keskustella asiasta tarkastuskohteessa sekä ottaa asiasta vielä kirjallinen selvitys. Julkisuus- ja avoimuusperiaatteet (Mäenpää, 2023, s. 609) puoltavat kirjallista selvitystä ja lisäksi tämän voidaan katsoa edistävän entisestään hyvän hallinnon perusteiden mukaista neuvontaa sekä tasapuolisuutta (Hallintolaki 434/2003, 6§: Hallintolaki 434/2003, 8§), kun puutteet sekä selvitykset ja tarkastuksen kulku on dokumentoitu ja jälkikäteen katsottavissa ja näin siis muiden kohteiden ja päätösten kanssa vertailtavissa. Valmis palotarkastuspöytäkirja on lähtökohtaisesti julkinen asiakirja (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999, 6 § kohta 6). Palotarkastuspöytäkirjan julkisuutta voisivat rajoittaa esimerkiksi salassa pidettävät

henkilötiedot tai liikesalaisuustiedot. Palotarkastuspöytäkirjassa käytetty kielellinen ilmaisu tulisi myös olla selkeää ja ymmärrettävää, ja pöytäkirja tulee toimittaa ilman aiheettomia viivästyksiä (Hallintolaki 434/2003, 9 §; Pelastuslaki 379/2011, 80 § 4 mom).

Usein esimerkiksi rakennuksen poistumisturvallisuuteen tai paloturvallisuuteen liittyvät seikat saattavat liittyä myös työturvallisuuteen tai ympäristönsuojeluun. Hallintolain mukaisten hyvän hallinnon perusteiden mukaan viranomaisten on tehtävä yhteistyötä (Hallintolaki 434/2003, 10 §). Pelastuslaissa on myös säädetty, että pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa (Pelastuslaki 379/2011, 42 § 1 mom) ja onnettomuuksien ehkäisyä tehdäänkin monesti yhteistyössä muiden viranomaisten, kuten rakennusvalvonnan kanssa. Pelastusviranomainen voi esimerkiksi tehdä rakennuskohteeseen tarkastuksen rakennushankkeen aikana, jos rakennusvalvontaviranomainen ja pelastusviranomainen arvioivat tarkastuksen tarpeelliseksi lupamääräysten, suunnitelmien tai rakentamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi (Pelastuslaki 379/2011, 81a § 1 mom). Palotarkastaja voi siis osallistua yhteisiin tarkastuksiin tai selvityksiin sekä tarjota asiantuntija-apua tai neuvoja toiselle viranomaiselle.

Palotarkastaja voi myös valvontatehtävällä havaita puutteita tai epäkohtia, jotka kuuluvat toisen viranomaisen toimialaan. Tyypillisiä palotarkastuksilla vastaan tulevia toisen viranomaisen toimialaan kuuluvia seikkoja ovat etenkin terveydensuojeluun, ympäristönsuojeluun sekä työsuojeluun ja elintarvikevalvontaan tai eläintensuojeluun liittyviä tilanteita. Näissä tilanteissa palotarkastaja voi ilmoittaa havaitsemistaan puutteista tai epäkohdista asianomaiselle viranomaiselle tai pyytää asiantuntija-apua tai neuvoa. Epäkohtien tai puutteiden ilmoittamista voivat kuitenkin rajoittaa viranomaisia sitovat salassapitosäännökset. Viranomainen ei voi paljastaa viranhoidossa ilmi tullutta sellaista seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus (Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999, 23 § 1 mom). Pelastuslakiin on sisällytetty säännös vaitiolovelvollisuudesta, jonka mukaan pelastustoimen palveluksessa saatua tietoa ei saa käyttää eikä luvatta luovuttaa pelastustoimeen

kuulumattomalla tavalla silloin, kun asiasta on säädetty salassapitovelvollisuus tai jos asia koskee yksityistä liikesalaisuutta, taloudellista asemaa, henkilökoh-
taisia olosuhteita tai terveydentilaa (Pelastuslaki 379/2011, 86 § 1 mom). Vaiti-
tiolovelvollisuudesta voidaan kuitenkin poiketa, jos poikkeaminen on yksittäis-
tapauksessa tarpeen hengen tai terveyden suojelemiseksi tai huomattavan
ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi. Vaitioliolovelvollisuuden estä-
mättä pelastusviranomainen voi myös ilmoittaa poliisille henkeen tai tervey-
teen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttä-
mättömiä tietoja, jos hän tehtävänsä hoitaessaan on saanut tietoja sellaisista
olosuhteista, joiden perusteella voidaan epäillä jonkun olevan vaarassa joutua
väkivallan kohteeksi (Pelastuslaki 379/2011, 86 § 2 mom).

Palotarkastuksiin sisältyy siis viranomaisten välinen yhteistyö ja viranomaisyhteistyöllä palotarkastuksilla voidaan lisätä viranomaisten toiminnan tulokselli-
suutta ja parantaa hallinnon palvelua. Palotarkastuksilla havaitut toisen viran-
omaisen toimialaan kuuluvat seikat ja niistä toiselle viranomaiselle välitetty
tieto voi auttaa muita viranomaisia kuten vaikkapa poliisia tai sosiaaliviran-
omaisia suorittamaan omia tehtäviään tehokkaammin. Viranomaisten yhteis-
tarkastuksilla taas voidaan vähentää päällekkäistä ja ristiriitaista valvontaa.
Hyvän hallinnon perusteiden mukainen viranomaisyhteistyö saa siis palotar-
kastuksilla selkeitä yhtymäkohtia hyvän hallinnon perusteiden (Hallintolaki
434/2003, 7–8 §) mukaiseen neuvonta- ja palveluperiaatteeseen sekä tulok-
sellisuuteen.

5 HAASTATTELUIDEN ANALYYSI JA TULKINTA

Haastatteluiden analysointi mahdollistaa aineiston systemaattisen tarkastelun
ja tulkin. Haastatteluaineiston analysointimenetelmänä on käytetty tyypit-
telyä ja analysointia tuettiin teemoittelemalla sekä määrällisellä erittelyllä. Tee-
moittelu ja tyypittely auttavat jäsentämään aineistoa ja erottamaan siitä kes-
keiset käsitteet ja ilmiöt suhteessa tutkimusongelmaan (Kallinen & Kinnunen,

2021, kohta ”teemoittelu”). Määrällinen erittely auttaa tunnistamaan teemoittelusta aineistosta aiheita ja yhteyksiä, jotka toistuvat usein ja nousevat näin esiin haastateltavien tuottamasta sisällöstä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.1.1, kohta ”sisällön analyysi ja sisällön erittely”). Haastattelurungossa kysymykset on järjestetty teemoittain ja ne ohjasivat haastattelun kulkua. Haastateltavilla oli kuitenkin vapaus puhua mieleen tulevaa asiaa ilman tiukkaa rajausta. Haastatteluissa oli siis mahdollista löytää sellaisia teemoja, jotka ovat lähtöteemojen kanssa yhtä merkityksellisiä tai jopa merkityksellisempiä. Määrällinen erittely auttaa tunnistamaan tällaiset lähtöteemoista poikkeavat merkitykselliset teemat sekä auttaa järjestämään teemoiteltuja aiheita toistuvuuden mukaan. Jos jonkin teeman havaitaan toistuvan määrällisesti enemmän, se selkiyttää silloin aineiston tulkintaa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.4.7, kohta ”aineiston kvantifiointi”).

Analysointi on tehty ensin teemoittelemalla ja sen jälkeen laskemalla, kuinka moni haastateltava ilmaisi saman asian. Näin on löydetty merkityksellisimmät teemat. Tämän jälkeen teemoiteltu aineisto tyypiteltiin. Tyypittelyn avulla on pyritty luokittelemaan aineiston ilmiöitä tiettyjen yhteisten piirteiden tai ominaisuuksien perusteella informatiivisiksi tyypeiksi. Tyypit ovat (Kallinen & Kinnunen, 2021, kohta ”tyypittely”) tutkijan konstruktioita, jotka tiivistävät ja havainnollistavat aineistossa esiintyviä ilmiöitä. Tyypittelyllä oli käytännössä tarkoitus löytää palotarkastuksiin liittyviä tyypillisiä käytäntöjä ja piirteitä sekä erotella, miten eri tyypit erottuvat toisistaan näiden käytäntöjen ja piirteiden avulla. Teemoja taas käytettiin tyyppien luomiseen, jotka edustavat haastattelujen perusteella esiin nousseita käytäntöjä. Analysointi on siis monimenetelmäinen ja analysoinnin tavoitteena on löytää eräänlainen yleinen tyyppi, joka koostuu haastateltavien antamien vastatusten perusteella toistuvasti esiin nousevista teemoista.

Käytännössä analysointi toteutettiin lukemalla litteroitu aineisto läpi ja tunnistamalla keskeiset teemat. Tämän jälkeen aineisto järjestettiin teemojen mukaisesti ja laskettiin kuinka monta kertaa mikäkin teema esiintyy. Tämän jälkeen teemojen sisältöä oli mahdollista analysoida syvemmin ja ymmärtää niiden merkitys suhteessa tutkimusongelmaan. Lopuksi määrälliset tulokset

yhdistettiin sisällön analyysin tuloksiin ja näin määrällisellä tiedolla voidaan tukea laadullisia löydöksiä. Tyypittely kohdistuu haastatteluaineiston sellaisiin osiin, jotka toistuvat mahdollisesti kaikissa tai suuressa osassa vastauksia. Kallinen & Kinnunen mainitsevat (2021, kohta ”tyypittely”), että eri tyypeissä tulee korostua tietyille ilmiölle tyypilliset piirteet ja ominaisuudet ja yhden tyypin piirteet ja ominaisuudet erottavat sen toisesta tyypistä. Tyypittelyä on siis tehtävä myös etsimällä eroavaisuuksia tyyppien väliltä, jotta aineistosta voidaan nostaa esiin yleisesti toistuvia piirteitä ja ominaisuuksia.

Tämän monimenetelmäisen analyysitavan tarkoituksena on ymmärtää aineistoa ja löytää näin kuva haastateltavien tiedoista hyvästä hallinnosta ja käsityksestä hyvästä hallinnosta palotarkastuksilla. Teemoittelu antaa ymmärrystä aineiston sisällöstä, kun taas tyypittely auttaa hahmottamaan vastaajien näkökulmia ja kokemuksia. Määrällinen analyysi tarjoaa numeerista tietoa teemojen esiintyvyydestä. Näin ollen teemoittelu ja teemojen esiintyvyys tarjoavat tietoa haastateltavien tiedoista liittyen hyvään hallintoon sekä antavat käsitystä mahdollisista koulutustarpeista, kun taas tyypittelyn tuloksena määrittyy hyvä palotarkastustapa.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastateltavat olivat työskennelleet pelastusalalla useita vuosia tai jopa vuosikymmeniä. Haastateltavien joukossa oli iältään 20–30-vuotiaita, 30–40-vuotiaita, 40–50-vuotiaita sekä yli 50-vuotiaita. Heidän joukossaan oli palomiehiä, ylipalomies, paloesimiehiä ja palomestareita, jotka kaikki olivat osallistuneet palotarkastuksiin työuransa aikana. Jotkut heistä olivat työskennelleet useammalla kuin yhdellä pelastuslaitoksella. Palomestareilla ja paloesimiehillä oli kokemusta monista pelastusalan operatiivisista tehtävistä sisältäen työskentelyä palomiehenä ja palomestareilla myös paloesimiehenä, ja palomestarit olivat

tehneet palotarkastuksia itsenäisesti jo vuosien ajan. Palomiehet ja paloesimiehet sekä ylipalomies olivat tehneet palotarkastuksia pääasiassa työvuorossa yhdessä muiden työvuoron jäsenten kanssa. Yksi palomiehistä kertoi tehneensä pientalojen palotarkastuksia joskus itsenäisesti.

Haastattelujen perusteella palomiehet, ylipalomies ja paloesimiehet eivät muistaneet koulutusta hyvästä hallinnosta olleen. Yksi haastatelluista palomestareista kertoi työnantajan järjestämällä päällystöpäivillä hyvästä hallinnosta olleen koulutusta. Koulutusta on kuitenkin järjestetty työvuorojen valvonasta vastaavan osalta myös alipäällystölle (Lauronen, 2024). Palomestareiden ja paloesimiesten vastauksista kävi ilmi, että heidän suorittamissaan pelastusalan opinnoissa on ollut koulutusta hyvästä hallinnosta. Palomiehet kertoivat, että pelastajaopinnoissa on sivuttu jonkin verran hallintoa, mutta kaikkien haastatelluiden palomiesten kertoman mukaan muistikuvat siitä ovat huonot.

6.2 Hyvän hallinnon toteutuminen operatiivisten viranhaltijoiden suorittamilla palotarkastuksilla

Haastateltavat kokivat, että heillä on riittävästi tietoa ja osaamista hoitaa yleisimmät hallintoasiat palotarkastusten yhteydessä. Osa haastateltavista tunnisti hyvän hallinnon perusteet ja osasi mainita niistä esimerkkejä. Tasapuolinen kohtelu, neuvonta sekä lain noudattaminen nousivat vastausten perusteella tunnetuimmiksi hyvän hallinnon perusteiksi. Osa haastateltavista ei tiennyt, mitä hyvän hallinnon perusteet ovat, mutta he osasivat kuitenkin mainita, että palotarkastukset ovat hallintotoimintaa. Palomestarit ja paloesimiehet tunnistivat hyvän hallinnon perusteet hyvin. Palomiehet sen sijaan tunnistivat hyvän hallinnon perusteita huonommin. Palomiehet osasivat kuitenkin mainita, että lain noudattaminen omassa työssä on hyvän hallinnon peruste.

Haastateltavat kokivat hyvän hallinnon perusteiden heidän suorittamillaan palotarkastuksilla toteutuvan hyvin. Haastateltavat kokivat toimivansa lain mukaisesti ja perustelewansa antamansa määräykset lainsäädännön ja paloturvallisuusmääräysten pohjalta. Palomiehet, ylipalomies ja paloesimiehet kertoivat

tuntevansa paloturvallisuusmääräysten pääkohdat sekä tavanomaiset säännökset. Palomestarit kertoivat tuntevansa säännökset ja määräykset hyvin. Kaikki mainitsivat tarkistavansa lähiesimieheltään tai pelastuslaitoksen riskienhallintaosaston valvontatehtävien asiantuntijoilta mahdollisesti esiin tulevat seikat, joista itsellä ei ole täyttä varmuutta. Yksi palomestareista mainitsi myös mahdollisuudesta etsiä tietoa itse tietopankeista tai ympäristöministeriön paloturvallisuusasetuksista ja rakentamismääräyskokoelmasta, mutta yhteistyön riskienhallinnan sekä omien esimiesten kanssa koettiin kaikkien haastateltavien mielestä toimivan niin hyvin, että ensisijainen tiedonhaku oli heidän mielestään helpointa tehdä oman esimiehen tai riskienhallinnan asiantuntijoiden kautta. Palomestarit ja paloesimiehet kertoivat kysyvänsä neuvoja sekä riskienhallinnan asiantuntijoilta että omalta lähiesimieheltään, kun taas palomiehet ja ylipalomies kertoivat kysyvänsä neuvoa omalta esimieheltään.

Palveluperiaatteen koettiin toteutuvan operatiivisen henkilöstön suorittamilla palotarkastuksilla pääasiassa hyvin. Kolme haastateltavaa, yksi palomestari ja kaksi paloesimiestä mainitsivat kokevansa hälytysvalmiuden haittaavan joskus palotarkastusten suorittamista ja muistivat tilanteita, jolloin palotarkastus on jäänyt kesken tai palotarkastukselle ei ole päästy sovittuna aikana operatiivisen tehtävän suorittamisen vuoksi. Kaksi heistä, yksi palomestari sekä yksi paloesimies, jotka kokivat hälytysvalmiuden haittaavan palotarkastusten suorittamista, lisäsivät spontaanisti kertomansa perään asiakkaiden kuitenkin yleensä ymmärtävän, että operatiiviset hälytystehtävät menevät palotarkastusten edelle. Haastateltavien mielestä työvuoroissa koettiin olevan useimmiten riittävästi resursseja hoitaa palotarkastuksia. Toinen haastatelluista paloesimiehistä kertoi, että näin ei ole aina ollut, vaan työvuorovahvuuksien parantuessa viimeisten vuosien aikana, on resursseja nyt riittävästi.

Kaikki haastateltavat ilmaisivat palveluperiaatteen sekä neuvontaperiaatteen nivoutuvan heidän mielestään yhteen siten, että neuvonta tukee palotarkastuksen tuloksellista suorittamista. Haastateltavien mielestä se, että asiakasta kuunnellaan ja neuvotaan, edistää palotarkastuksen kulkua sekä lopullista päämäärää siitä, että paloturvallisuusasiat saadaan tarkastuskohteessa kuntoon, mikäli puutteita havaitaan. Haastateltavat kertoivat antavansa asiakkaille

neuvoja paloturvallisuudesta sekä pyrkivänsä varmistamaan, että asiakas ymmärtää määräysten perustelut sekä lain näkökulmasta että asumisturvallisuuden sekä kiinteistön yleisen turvallisuuden näkökulmasta.

Hyvän kielenkäytön vaatimuksen koettiin toteutuvan hyvin. Kaikki haastateltavat kertoivat pyrkivänsä käyttämään asiallista ja ymmärrettävää kieltä. Lisäksi kaksi haastatelluista mainitsivat, että heidän mielestään hyvä kielenkäyttö liittyy palvelu- sekä neuvontaperiaatteeseen siten, että hyvän ja ymmärrettävän kielen käyttö edistää palotarkastuksen tuloksellista suorittamista sekä varmistaa sen, että asiakas ymmärtää paloturvallisuuden merkityksen sekä määräysten perustelut asumisturvallisuuden sekä kiinteistön turvallisuuden kannalta.

Viranomaisten yhteistyöstä hyvän hallinnon perusteena mainitsivat vain palomestarit. Viranomaisten yhteistyöstä mainittiin yhteydenpito rakennusvalvontaan. Yksi palomestareista korosti yhteistyön rakennusvalvonnan kanssa toimivan erityisen hyvin ja kertoi saaneensa tukea sekä tietoa rakennusmääräyksiin liittyvissä asioissa rakennusvalvonnasta, jota hän on voinut käyttää osana antamaansa neuvontaa palotarkastuksilla liittyen rakennusmääräysten ja paloturvallisuusseikkojen yhteensovittamiseen. Toinen palomestareista kertoi, että olisi yhteydessä esimerkiksi poliisiin, jos havaitsisi palotarkastuksella jonkin vakavan rikoksen. Hän kuitenkin kertoi, ettei ole koskaan valvontatehtävillä rikolliseen toimintaan törmännyt, mutta tietää tapauksen, jossa kollega on ollut poliisiin yhteydessä valvontatehtävällä ilmenneiden seikkojen vuoksi. Toinen palomestareista kertoi myös kollegoiden osallistuneen muiden viranomaisten kanssa yhteisvalvontatehtävään, mutta kukaan haastatelluista ei kertonut yhteisvalvontatehtävällä olleensa.

Tyypillisimpinä palotarkastuksilla vastaan tulevina hallintoasioina haastatelluiden vastauksista tulivat esiin korjauskehotusten ja määräysten antaminen sekä asiakkaiden neuvominen ja ohjeistaminen, jotka mainitsivat kaikki haastatelluista. Palomestarit ja paloiesimiehet kertoivat myös palotarkastuksen dokumentoinnin sekä kirjaamisen olevan tyypillinen palotarkastuksella eteen tuleva hallintoasia. Kaikki haastateltavat kokivat neuvomisen ja ohjeistamisen olevan luonteva osa palotarkastusta. Kaikkien haastateltujen mielestä

palotarkastuksen tulisi olla vuorovaikutuksellinen tapahtuma, jossa valvottavan kohteen edustajan kanssa palotarkastus suoritetaan ikään kuin yhdessä ja paloturvallisuusasioista keskustellaan tarkastuksen kulun aikana.

Kaikki haastelluista kertoivat aloittavansa palotarkastuspöytäkirjan täyttämisen tarkastuskohteessa. Pöytäkirjapohjaa seuraamalla haastatellut kertoivat kokevansa, että se varmistaa kaikkien tarpeellisten asioiden huomioimisen ja pöytäkirjapohjaa käytetään näin muistilistana ja tukena palotarkastuksessa. Haastatellut kertoivat pöytäkirjapohjan olevan toimiva ja sen avulla on helppo laatia pöytäkirja poistaen tai lisäten tekstiä. Yksi haastelluista palomestareista sekä yksi palo esimies lisäsivät kertomaansa myös, että pöytäkirjan täyttämisen kohteessa kohteen edustajan nähdessä palotarkastuksen vuorovaikutuksellisuutta sekä tarjoaa kohteen edustajalle mahdollisuuden lausua mielipiteensä. Palomestarit ja palo esimiehet kertoivat, että voivat tarvittaessa viimeistellä pöytäkirjan omalla työpisteellään paloasemalla tarkastuksen jälkeen. Yksi palomestareista kertoi tekevänsä joskus vielä pöytäkirjaan lisäyksiä tai muutoksia tarkastuksen jälkeen ja lähettävänsä kohteen edustajalle tiedon muutoksista sekä uudistetun pöytäkirjan nähtäväksi, mikäli muutoksia on tehty. Toinen palomestareista taas korosti pyrkivänsä aina tekemään lopullisen version pöytäkirjasta tarkastuskohteessa yhdessä kohteen edustajan kanssa ja muutosten tai viimeistelyn tekeminen olisi hänen kohdallaan poikkeuksellista.

Palomiehet eivät haastattelussa kertoneet tekevänsä dokumentointia. Vain yli-palomies kertoi täyttäneensä palotarkastuspöytäkirjan joskus. Palomiehet kertoivat dokumentoinnin ja pöytäkirjan täyttämisen olevan työvuoron palo esimiehen vastuulla, vaikka työvuorossa olevien palomiesten tehtävä on osallistua työvuoron kanssa palotarkastukseen. Yksi palomiehistä mainitsi, että työvuorojen suorittamilla palotarkastuksilla on selkeämpää, että palo esimies hoitaa pöytäkirjan täyttämisen, mutta koko työvuoro voi havainnoida kohdetta ja kertoa havainnoistaan palo esimiehelle sekä olla vuorovaikutuksessa kohteen edustajan kanssa.

Haastatellut kokivat, että työnantajalta saadut ohjeet dokumentointiin ovat puutteellisia ja käytännöt perustuvat kollegoilta saatuihin neuvoihin sekä itse kehitettyihin omakohtaisiin käytäntöihin. Yksi haastatelluista palomestareista mainitsi, että palomestaripäivillä oli puhuttu dokumentoinnista kollegoiden ja riskienhallinnan asiantuntijoiden kanssa, mutta varsinaisten käytäntöjen osalta keskustelujen anti oli jäänyt vähäiseksi.

Haastateltavilla oli melko vähän kokemusta ristiriitatilanteista palotarkastusten yhteydessä. Yksi palomestari mainitsi tilanteita, joissa yritykset ovat ilmoittaneet yrityksen toiminnan loppumisesta, jos kaikki määräykset on saatava kuntoon. Asia oli koskenut tilannetta, jossa vanhat käytännöt eivät enää vastanneet nykyisiä määräyksiä ja asiakkaat ovat vedonneet entisiin käytäntöihin. Yksi palomies kertoi tilanteesta, jossa asukkaat ovat kyseenalaistaneet osoitenumeroilyttien tarpeellisuuden ja yksi paloesimies kertoi tilanteesta, jossa porraskäytävällä olisi haluttu säilyttää lastenvaunuja. Muut haastateltavat eivät olleet kokeneet ristiriitatilanteita. Haastateltavat kertoivat ratkaisevansa ristiriitatilanteita pääasiassa itse keskustelemalla asiakkaan kanssa ja perustelemalla määräykset huolellisesti. He pyrkivät löytämään ratkaisuja, jotka ovat sekä lainmukaisia että mahdollisimman vähän haitallisia asiakkaalle. Tarvittaessa haastateltavat kysyvät neuvoa esimieheltä tai riskienhallinnalta.

Haastateltavat kokivat tunnistavansa tilanteet, joissa ei ole lipsumisen varaa. Kaikkien vastauksista nousi esiin, että palo- ja henkilöturvallisuuteen liittyvissä asioissa ei voida joustaa. Pienemmissä asioissa, kuten kynnysmaton siirtämisessä porraskäytävästä, voidaan kuitenkin yhden haastateltavan mielestä joustaa, jos se ei vaaranna turvallisuutta. Haastateltavat kokivat, että työnantajan tarjoama tuki ristiriitatilanteisiin on riittävää. He toivoivat kuitenkin lisää keskustelun omaista koulutusta erityisen haastavien tilanteiden varalle.

6.3 Hyvä palotarkastustapa

Haastattelujen perusteella hyvästä palotarkastustavasta nousi esiin viisi teemaa: asiakaslähtöisyys, selkeä viestintä, ongelmanratkaisukeskeisyys,

lainmukaisuus sekä dokumentointi. Vastauksista korostui, että haastateltavien mielestä palotarkastuksen tulee olla asiakaslähtöinen tapahtuma, jossa on vuorovaikutusta ja osa palotarkastusta on asiakkaan kanssa keskusteleminen. Yksi haastatelluista palomestareista kertoi pyrkivänsä olemaan tarkastuksilla aidosti läsnä, vastata kysymyksiin ja tarjota neuvontaa paloturvallisuusasioissa ja hänen mielestään onnistuneella palotarkastuksella asiakas kokee tulleen kuulluksi ja on saanut neuvoja turvallisuuden parantamiseen. Kaikki haastateltavat korostivat neuvonnan ja kysymyksiin vastaamisen merkitystä palotarkastuksilla.

Haastateltavien mielestä asiakkaalle tulee kertoa ymmärrettävästi, miksi palotarkastus tehdään, mihin määräykset perustuvat ja mitä puutteita on havaittu. Hyvän ja ymmärrettävän kielen käyttö sekä pelastusviranomaisen tiedot paloturvallisuusmääräyksistä ovat tärkeässä asemassa. Tämä lisää asiakkaan ymmärrystä palotarkastuksen merkityksestä. Asiakkaan sitoutumista paloturvallisuuteen voidaan haastateltavien mielestä lisätä keskustelevalle otteella ja selkeällä viestinnällä palotarkastuksen yhteydessä. Näin ollen hyvä palotarkastustapa saa haastateltavien vastatusten perusteella selkeitä yhtymäkohtia hallintolain mukaisiin hyvän hallinnon perusteisiin neuvonnan sekä hyvän kielenkäytön vaatimuksen osalta (Hallintolaki 423/2003, 8–9 §).

Vastauksista nousi esiin ajatus, että palotarkastajan tulisi pyrkiä löytämään ratkaisuja yhdessä asiakkaan kanssa, jos tarkastuksessa havaitaan puutteita. Palotarkastuksilla voitaisiin haastattelujen perusteella pitää lähtökohtana löytää yhteistyössä lain ja määräysten mukaiset asiakkaalle soveltuvat ratkaisut paloturvallisuuden parantamiseksi ja puutteiden korjaamiseksi. Yksi paloesi-miehistä mainitsi, että hänen mielestään voidaan myös ohjeistaa käytännössä, miten puutteet voidaan korjata. Käytännön esimerkkinä hän mainitsi kertomalla esimerkkitapauksen, jossa asukasta oli kehoitettu vähentämään varastossa säilytyksessä ollutta tavaraa ja oli neuvottu ottamaan yhteyttä lähialueen kuljetusliikkeeseen tavarán pois viemiseksi. Haastateltavien vastausten perusteella voidaan siis nähdä hyvän palotarkastustavan sisältävän elementtejä hallintolain mukaisten hyvän hallinnon perusteista neuvonnan lisäksi myös palveluperiaatteen ja asianmukaisen palvelun osalta (Hallintolaki 423/2003, 7–8 §).

Haastateltavien mielestä palotarkastajan on toimittava asiallisesti ja kohteliaasti, mutta samalla jämäkästi lain ja määräysten puitteissa. Määräykset ja ohjeet tulee perustella selkeästi lainsäädännön pohjalta, mutta tilanteen mukainen kohteliaisuus ja rento ote tulee säilyttää, mutta tarvittaessa on osattava olla jämäkkä. Yksi palomestareista kertoi lähtökohtaisesti menevänsä rennolla ja kohteliaalla otteella tarkastuskohteeseen, mutta pyrkivänsä aistimaan tilannetta ja olevansa jämäkkä tilanteen sitä vaatiessa. Vastauksista korostui ajatus siitä, että palotarkastuksella on oltava kohtelias ja turhaa jäyhyyttä on syytä välttää, mutta palotarkastajan on rentoudesta huolimatta aina toimittava lain ja määräysten mukaan. Haastatteluiden vastausten perusteella voidaan siis hyvään palotarkastustapaan katsoa kuuluvan hallinnon oikeusperiaatteiden noudattaminen (Hallintolaki 423/2003, 6 §).

Palotarkastuksen huolellinen dokumentointi oli haastateltujen mielestä tärkeää sekä lainmukaisuuden että tiedonkulun varmistamiseksi. Dokumentoinnin tulee haastateltujen mielestä olla selkeää ja ymmärrettävää. Haastateltujen mielestä dokumentointi on hyvä tehdä tarkastuskohteessa yhteistyössä asiakkaan kanssa, sillä näin voidaan lisätä palotarkastuksen vuorovaikutuksellisuutta. Dokumentoinnin yhteistyöllä haastateltavat tarkoittivat pöytäkirjaan kirjattujen havaintojen ja puutteiden läpikäymistä kohteen edustajan kanssa. Yksi palomestareista kertoi perustelujen kirjaamisen olevan myös tärkeä osa dokumentointia ja lopullisesta pöytäkirjasta tulisi myös löytyä perustelut määräyksille tai kehoituksille. Kohteen edustajalle tulee myös antaa mahdollisuus tarkistaa pöytäkirja ja esittää siihen muutoksia.

Haastattelujen perusteella käytännössä useimmiten sovellettavat palotarkastuksiin liittyvät hyvän hallinnon perusteet olivat palveluperiaate, neuvontaperiaate sekä laillisuusperiaate. Nämä kolme periaatetta nousivat haastatteluissa useimmiten esiin ja kaikki haastateltavat mainitsivat kokevansa neuvontaperiaatteen yhtenä tärkeimmistä periaatteista. Koska haastateltavat niputtivat yhteen palveluperiaatteen sekä neuvontaperiaatteen siten, että heidän mielestään palotarkastuksella tulee antaa asiakkaalle tarvittavaa neuvontaa sekä ohjausta paloturvallisuusasioissa ja palotarkastuksen tulee olla asiakaslähtöistä

sekä palvella asiakkaan tarpeita, voidaan hyvän palotarkastustavan yhtenä tärkeimmistä elementeistä pitää vuorovaikutuksellisuutta asiakkaan kanssa paloturvallisuusviestinnässä. Näiden lisäksi haastateltavat olivat sitä mieltä, että palotarkastajan tulee toimia lain ja määräysten mukaisesti. Näin ollen hyvän palotarkastustavan mukainen palotarkastus olisi asiakkaalle hyödyllinen ja se edistäisi paloturvallisuutta tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

6.4 Tunnistettut koulutustarpeet ja haastateltavien antamat kehitysehdotukset

Vaikka haastateltavat kokivat, että heillä on riittävästi tietoa ja osaamista hoitaa yleisimmät asiat palotarkastusten yhteydessä, useammat haastateltavat mainitsivat, että olisi hyvä säännöllisesti kerrata palotarkastuksiin liittyviä lakeja, asetuksia ja määräyksiä. He toivoivat koulutusta erityisesti ajantasaisiin säännöksiin liittyen silloin, jos jokin säännös päivittyy. Yksi haastateltavista toivoi koulutuksen olevan käytännönläheistä, jossa käytäisiin läpi esimerkkitapaauksia. Esimerkkitapausten avulla voitaisiin lisätä osaamista ja ymmärrystä hallintoasioista ja palotarkastuksista. Yksi palomestareista ehdotti mentorointia, jossa kokeneemmat palomestarit voisivat jakaa osaamistaan uudemmille palomestareille. Tuki ja mentorointi auttaisivat uudempiä palomestareita kehittämään osaamistaan, ja he voisivat mentoroinnin avulla välttää virheitä, joita vanhemmille on uransa alussa sattunut.

Haastateltavat toivoivat tarkempia ohjeita ja koulutusta palotarkastuslomakkeiden ja pöytäkirjan täyttämiseen. Haastatelluista paloiesimiehet ja palomestarit kokivat, ettei palotarkastuslomakkeiden täyttöä eikä pöytäkirjan laatimista ole ohjeistettu riittävästi, vaan ne perustuvat itse opittuihin tai kollegoilta kuultuihin käytäntöihin. Lisäksi haastateltavat toivoivat ohjeistusta dokumentointiprosessin suhteen ja haastatteluissa nousi esiin kahteen kertaan ajatus siitä, voitaisiinko asiakkaalle antaa pöytäkirjasta jäljennös kohteessa. Yksi palomestari ja yksi paloiesimies ehdottivat jäljentävän lomakejärjestelmän kehittämistä, jossa lomake täytettäisiin ja allekirjoitettaisiin kohteessa ja asiakkaalle annettaisiin jäljennös palotarkastuksen päätteeksi. Toisaalta haastatteluissa nousi myös

kahteen kertaan esiin ajatus sähköisen dokumentoinnin kehittämisestä. Yksi paloiesimies ja ylipalomies esittivät, että työvuorojen suorittamille palotarkastuksille voitaisiin ottaa mukaan tablettitietokone, jossa olisi sähköinen pöytäkirja. Pöytäkirja täytettäisiin kohteessa yhdessä kohteen edustajan kanssa ja lähetettäisiin lopuksi sähköpostilla kohteen edustajalle. Lisäksi haastatteluissa nousi esiin ajatus sähköisen itsearviointijärjestelmän kehittämisestä, johon kohteen edustaja pääsisi täyttämään paloturvallisuuden itsearviointilomakkeen ja tieto järjestelmään täytetyistä kohteista siirtyisi vaivattomammin pelastuslaitoksen tietokantaan.

Useampi haastatelluista, kaksi paloiesimiehistä ja kaksi palomiehistä mainitsi viranomaiskorttien puutteesta. Hyvin monella henkilöstöstä ei ole viranomaiskorttia, mutta julkisuudessa pelastuslaitokset ja pelastusalan keskusjärjestö tiedottavat usein, että asukkaiden tulisi kysyä palotarkastajalta viranomaiskorttia eikä ilman korttia viranomaisena esiintyvää tule päästää tekemään tarkastusta. Viranomaiskorttien saaminen kaikille mahdollisimman pikaisesti helpottaisi asiakaskohtaamisia ja lisäisi viranomaisen tunnistettavuutta. Yhden paloiesimiehen kertoman perusteella viranomaiskorttien puute koskee etenkin nuorempaa henkilöstöä, mutta muutamia pidempäänkin virassa olleita löytyy, jotka eivät ole tai joille ei ole huomattu viranomaiskorttia hankkia. Paloesimies kertoi pohtineensa, että työvuorovahvuuksien salliessa voisi operatiivisen valmiuden kärsimättä palotarkastukselle lähteä vain osa työvuorosta, kun taas toinen osa työvuorosta voisi jäädä asemalle suorittamaan työvuoron päivittäis- ja viikkotoimintoja. Näin työtä voitaisiin tehostaa ja tehdä myös mielekkäämmäksi, sillä osa henkilöstöstä viihtyy paremmin palotarkastuksilla, kun taas osa henkilöstöstä keskittyy mieluummin asemapalvelukseen. Jos vain osa työvuorosta lähtee palotarkastukselle, niin olisi tärkeätä, että tarkastuksille lähtevillä olisi viranomaiskortit.

Paloiesimiehet toivoivat tiiviimpää yhteistyötä riskienhallinnan kanssa kohteiden yhteystietojen hallintaan. Yksi paloiesimies kertoi, että yhteystietoja joudutaan etsimään hakukoneilla netistä, mikä on aikaa vievää ja hankaloittaa yhteydenpitoa. Hän ehdotti, että riskienhallinta hoitaisi yhteystietojen keräämisen ja ylläpidon, jotta ne olisivat ajan tasalla ja helposti saatavilla. Tämä parantaisi

palotarkastusten tehokkuutta ja sujuvuutta. Toinen haastatelluista paloiesimiehistä ehdotti, että yhteistyö riskienhallinnan kanssa yhteystietojen hallinnassa voisi tarkoittaa esimerkiksi yhteistä tilaisuutta, jossa käsiteltäisiin yhteystietojen hallintaan liittyviä asioita.

Haastatteluissa esitettiin ehdotus, että hyvin paloturvallisuusasioita hoitavia kohteita voitaisiin palkita harventamalla tarkastusväliä. Yksi haastatelluista palomestareista kertoi huomanneensa, että joissain kohteissa on käyty tiheämmällä aikavälillä, mitä säännökset vaativat. Toisaalta huonosti hoitavia kohteita voitaisiin kannustaa parantamaan tilannetta tihentämällä heidän kohdallaan tarkastuksia. Haastatteluissa esitettiin myös ehdotus palotarkastusten ja pelastuslaitoksen pr-toiminnan yhdistämisestä siten, että hyvin hoidettuja kohteita voitaisiin käyttää pelastuslaitoksen pr-toiminnassa ja kutsua media mukaan palotarkastukselle. Näin saataisiin tiedotettua pelastuslaitoksen tekevästä onnettomuuksien ehkäisytyöstä yleisölle ja näkyvyys voisi myös toimia tarkastuskohteena oleville yrityksille hyvänä pr-toimintana, jos hyvin hoidetuista turvallisuusasioista saataisiin mediaan yrityksestä positiivinen kuva.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Haastattelujen perusteella oli havaittavissa, että pelastushenkilöstöllä on varsin yhteneväiset näkemykset hyvästä palotarkastustavasta. Tämän lisäksi on havaittavissa, että henkilöstö selkeästi kokee toimivansa hyvän hallintotavan mukaisesti palotarkastuksilla. Monet haastatelluista toivoivat keskustelunomaista koulutusta palotarkastuksista sekä selkeämpää ohjeistusta. Tästä voidaan päätellä, että henkilöstö kokee hyvien käytäntöjen jakamisen kollegoiden kanssa olevan hyödyllistä. Mahdollinen koulutustilaisuus voisi sisältää ohjeistuksen tarkentamisen lisäksi keskusteluaikaa, jossa kokemuksia hyvistä käytännöistä ja esimerkkitapauksista voitaisiin jakaa.

Operatiivinen henkilöstö koki yhteistyön riskienhallinnan henkilöstön kanssa toimivan hyvin ja haastatteluissa korostui riskienhallinnan asiantuntijoiden tarjoama tuki ja neuvot. Toisaalta myös tiiviimpää yhteistyötä riskienhallinnan kanssa toivottiin ja etenkin kohteiden yhteystietojen hallinnan koettiin olevan sellainen asia, jossa yhteistyötä voitaisiin enemmän tehdä. Kehitysehdotuksina haastatteluista nousivat esiin digitaalisten ratkaisujen lisääminen palotarkastustyössä sekä niin kutsuttu työvuoron rikkominen, jolloin osa työvuorosta olisi palotarkastuksilla ja osa työvuorosta tekisi asemapalvelukseen liittyviä tehtäviä. Tämä poikkeaisi nykyisestä käytännöstä, jossa koko työvuoro liikkuu aina yhdessä pelastusajoneuvolla palotarkastuskohteisiin. Nykyinen käytäntö on perusteltu operatiivisen valmiuden säilyttämisen näkökulmasta, mutta työvuoron rikkominen olisi mahdollista toteuttaa vahvuuksien salliessa, mutta sen edellytyksenä olisi viranomaiskorttien olemassaolon varmistaminen jokaisen virassa olevan henkilön kohdalla. Viranomaiskorttien puuttuminen nousi myös haastatteluissa esille. Mielenkiintoisena kehitysideana haastatteluissa löytyi ajatus palotarkastusten ja pr-toiminnan yhdistämisestä. Esimerkiksi jokin paikallismedia voisi mielellään tulla mukaan palotarkastukselle ja tehdä palotarkastusta jutun paikallisuutisiin. Näin voitaisiin viestiä yleisölle pelastuslaitoksen tekemästä onnettomuuksien ehkäisytystä sekä samalla tehdä myös turvallisuusviestintää. Lisäksi medianäkyvyyttä saava hyvin turvallisuusasiansa hoitanut yritys voisi inspiroida muita yrityksiä hoitamaan turvallisuusasiansa hyvin.

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUDEN JA OMAN OPPIMISEN ARVIOINTI

8.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yhtä selkeitä työkaluja kuin määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin eikä kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Kvalitatiivisen

tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa se, että henkilöt, joilta tietoa kerätään tietävät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon ja se että heillä on kokemusta tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä. Lisäksi aineiston määrän tulee olla hallittavissa suhteessa käytettävään aikaan ja resursseihin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, kohta 3.4, kohta 6.3). Aineiston riittävyys voidaan todeta löytämällä saturaatiopiste. Saturaatiopisteessä tiedonlähteet, kuten vaikkapa haastateltavat eivät tuota enää tutkimusongelman kannalta uutta tietoa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, kohta 3.4.1). Saturaatiopisteellä tarkoitetaan aineistonkeruussa sitä kohtaa tai tilannetta, jossa aineisto alkaa toistaa itseään.

Palotarkastuksiin osallistuvia operatiivisia pelastustehtäviä päätoimenaan suorittavaa henkilöstöä oli tutkimuksen tekohetkellä Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella töissä 133 henkilöä (Kanta-Hämeen Pelastuslaitos, 2024, s. 16–17). Tutkimusta varten haastateltiin kahdeksaa operatiivisia pelastustehtäviä päätoimenaan suorittavaa työntekijää Kanta-Hämeen Pelastuslaitokselta. Haastateltavien määrä edustaa siis noin 6 %:ia operatiivisesta henkilöstöstä. Haastateltavista kaksi oli operatiivisia palomestareita, kaksi paloesimiestä, yksi ylipalomies sekä kolme palomiestä. Haastateltavien joukossa oli sekä pitkän että lyhyemmän työuran omaavia henkilöitä ja haastateltavat oli koottu eri operatiivisista ammattiryhmistä, jotta operatiivisen henkilöstön näkemykset saataisiin luotettavasti esille.

Alun perin tarkoitus oli haastatella 12 operatiivista työntekijää, mutta aineiston määrän kasvaessa haastatteluissa odotettua suuremmaksi ja haastateltavien yhtenäisten näkemysten tullessa esille oli perusteltua rajata haastateltavien määrä 8 haastateltavaan. Saturaatiopiste oli tässä vaiheessa tullut vastaan ja aineisto pysyi vielä hallittavana. Aineisto kasvoi odotettua suuremmaksi, koska haastateltavilla oli runsaasti kokemusta aiheesta sekä vuosien ja osalla jopa vuosikymmenien työkokemus pelastusosalta. Haastateltavat vaikuttivat keskustelewansa mieluusti aiheesta ja haastattelun annettiin elää. Näin jokainen haastattelu muodostui keskustelunomaiseksi. Pisin haastatteluista kesti 50 minuuttia ja nopein haastattelu 25 minuuttia. Muihin haastatteluihin kului aikaa 30–40 minuuttia. Haastateltavien määrää ja laatua voidaan pitää riittävänä tutkimuksen kannalta. Tämän puolesta puhuvat ne seikat, että haastateltavat

olivat kokeneita pelastusalan työntekijöitä ja he tuottivat runsaasti omaan kokemukseensa perustuvaa tietoa aiheesta ja haastateltavien näkemykset olivat hyvin yhteneväisiä sekä hyvän hallinnon toteutumisesta heidän suorittamillaan palotarkastuksilla että hyvästä palotarkastustavasta.

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, joten haastateltavat eivät tienneet toistensa vastauksista ja avoimet kysymykset mahdollistivat haastateltaville kertoa vapaasti omista näkemyksistään ja kokemuksistaan. Haastatteleamalla suurempaa joukkoa olisi kuitenkin voitu löytää lisää kehitysideoita ja mahdollisesti hyvän hallinnon ja hyvän palotarkastustavan esteitä olisi voinut nousta esiin. Näiden esiin nostamiseksi voitaisiin perustella jatkotutkimus. Tämän tutkimuksen tarkoitus ei ollut etsiä hyvän hallinnon esteitä ja kehitysideoita oli tarkoitus kerätä tutkimuksen oheislöydöksinä.

Tutkimus keskittyi vain Kanta-Hämeen Pelastuslaitokseen, joten tuloksia ei voida yleistää muihin pelastuslaitoksiin. Haastattelut kohdennettiin tutkimusongelmaan ja haastateltavat olivat kokeneita pelastusalan työntekijöitä ja kaikilla oli kokemusta palotarkastuksista, joten heidän vastaustensa perusteella voitiin saada käsitys Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen operatiivisen henkilöstön palotarkastusten hallintokäytännöistä. Toisaalta tutkija oli itse pelastuslaitoksen operatiivinen työntekijä ja vertaisasemassa haasteltaviin nähden, mikä voi vaikuttaa tulosten tulkintaan sekä haastateltavien antamiin vastauksiin. Vastaavanlainen tutkimus voitaisiin toteuttaa laajempaan pelastuslaitoksen ulkopuolisen tutkijan toimesta kattaen useamman pelastuslaitoksen, jolloin esiin saattaisi nousta toisenlaisia näkökulmia sekä teemoja. Tutkimusta voitaisiin myös täydentää havainnoimalla palotarkastusten kulkua, sillä haastattelut kertovat mitä haastateltavat ajattelevat, mutta ne eivät kerro suoraan sitä, mitä tapahtuu. Havainnoinnin avulla taas voidaan saada välitöntä tietoa yksilöiden tai ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä (Hirsjärvi ym., 2009, s. 212). Täydentämällä tutkimusta havainnoinnilla olisi siis mahdollista nähdä, toimivatko haastateltavat niin kuin he kertovat toimivansa.

Tutkimus antoi tietoa hyvän hallinnon toteutumisesta ja hyvästä palotarkastustavasta Kanta-Hämeen pelastuslaitoksella. Tutkimuksen rajoitteista huolimatta

tuloksia voidaan hyödyntää palotarkastustoiminnan kehittämisessä Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella ja koska osalla haastatelluista oli pitkä kokemus pelastusosalta, mutta yhteneväiset näkemykset nuorempien työntekijöiden kanssa, lisää se kaikkien näkemysten uskottavuutta.

8.2 Oman oppimisen arviointi

Tämän opinnäytetyön ja haastatteluiden myötä olen syventynyt enemmän pelastuslaitoksella tehtäviin palotarkastuksiin. Olen oppinut, että pelastuslaki määrittelee tarkasti palotarkastusten tavoitteet ja vaatimukset. Lisäksi olen tutustunut hallintolakiin sekä hallintolain valmistelutöihin ja erityisesti siitä löytyviin hallintolain 2. luvun hyvän hallinnon perusteisiin ja niiden merkitykseen hyvän hallinnon toteutumisessa palotarkastuksilla. Olen myös ymmärtänyt palvelutasopäätöksen ja valvontasuunnitelman roolin palotarkastusten suunnittelussa ja toteuttamisessa ja oppinut, miten nämä ohjaavat pelastuslaitoksen rahoitusta ja resursointia sekä voimavarojen jakoa.

Haastattelut kollegoiden kanssa ovat antaneet arvokasta tietoa palotarkastuskäytännöistä ja niihin liittyvistä haasteista. Olen huomannut, että hyvä vuorovaikutus asiakkaan kanssa on keskeistä onnistuneen palotarkastuksen kannalta. Olen oppinut, että palotarkastukset eivät ole pelkästään rutiininomaisia tarkastuksia, vaan niistä voidaan tämän työn haastatteluissa esiin tulleiden hyvien käytäntöjen avulla tehdä asiakkaalle merkityksellisiä tapahtumia. Tulevaisuudessa pystyn hyödyntämään opinnäytetyön myötä hankkimaani tietoa omassa työssäni ja kehittämään palotarkastuskäytäntöjä entisestään työpäikkälleni.

LÄHTEET

Hallintolaki 6.6.2003/434 muutoksineen. Haettu 31.10.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

HE 72/2002, Hallituksen esitys Eduskunnalle hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta. <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2002/20020072>

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sarjavaara, P., Sinivuori, E. (2009). Tutki ja kirjoita. (15., uudistettu painos). Tammi.

Kallinen, T & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampereen Yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Kanta-Hämeen Hyvinvointialue. (2023). Pelastustoimen palvelutasopäätös 1.1.2024-31.12.2026. <https://pelastustoimi.fi/documents/25266713/141242272/KH+pelastustoimen+palvelutasop%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+2024-2026.pdf/>

Kanta-Hämeen Pelastuslaitos. (2024). Valvontasuunnitelma 2024. <https://pelastustoimi.fi/documents/25266713/141242272/KH+pela+valvontasuunnitelma+2024.pdf/>

Keinänen, A & Väättäin, U. (2016). Empiirinen oikeustutkimus - mitä ja milloin. Teoksessa Tarmo Miettinen (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte. Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta (s. 246–266). Edita Publishing. <https://www.edilex.fi/kirjat/16170>

Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021. Haettu 31.10.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210613>

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621 muutoksineen. Haettu 17.2.2024 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Lauronen, M. (11.9.2024). Keskustelu Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen riskienhallintapäällikkö, Markku Laurosen, kanssa.

Mäenpää, O. (2023). Hallinto-oikeus. (3. uudistettu painos). Alma Talent.

Mäenpää, O. (2021). Hallintolaki ja hyvän hallinnon takeet. (6., uudistettu painos). Edita.

Pelastuslaki 29.4.2011/379 muutoksineen. Haettu 31.10.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>

Salonen, J. & Okkolin, T. (2008). Opas pelastustoimen tehtävien hälytysohjeen laatimiseksi. Pelastusopisto. http://info.smedu.fi/kirjasto/Sarja_D/D1_2008.pdf

Pelastustoimi. (n.d.). Haettu 8.3.2024 osoitteesta <https://pelastustoimi.fi/kanta-hame/>

Perustuslaki 11.6.1999/731 muutoksineen. Haettu 31.10.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Sisäministeriön asetus pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 1225/2022. Haettu 31.10. osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20221225>

Sisäministeriö. (n.d.). Pelastustoimi. Haettu 31.10. 2023 osoitteesta <https://intermin.fi/pelastustoimi>

Sisäministeriö. (n.d.) Pelastustoimen ohjaus. Haettu 8.3.2024 osoitteesta <https://intermin.fi/pelastustoimenuudistus/ukk>

Tieteen termipankki. (n.d) Oikeustiede: hallintopäätös. Haettu 17.2.2024 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:hallintopäätös>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1: HAASTATTELURUNKO

Taustakysymykset:

- Mikä on roolisi (virkanimike) Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella?
- Minkä ikäinen olet?
- Kuinka pitkään olet ollut töissä Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella?
Entä kuinka pitkän työuran olet tehnyt kaiken kaikkiaan pelastusalalla?
- Oletko tehnyt palotarkastuksia? Entä kuinka kauan olet suorittanut palotarkastuksia?
- Minkälaista koulutusta olet Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella saanut hallintoasioista ja hyvän hallinnon periaatteista?
- Onko sinulla opiskeluaikoina ollut koulutusta hallintoasioista?

Kysymykset hyvän hallinnon perusteiden tuntemuksesta ja kokemuksista:

- Tiedätkö mitä ovat hyvän hallinnon perusteet?
- Miten hyvän hallinnon perusteet voisivat mielestäsi liittyä palotarkastuksiin?
- Millaisia hallintoasioita sinulle tyypillisesti tulee vastaan palotarkastuksilla?
- Millaisia haasteita kohtaat hyvän hallinnon perusteiden noudattamisessa palotarkastuksilla?
- Miten koet hallintoasioiden hoitamisen palotarkastusten yhteydessä?
- Onko sinulla tarpeeksi tietoa ja osaamista hoitaaksesi hallintoasioita palotarkastuksiin liittyen?
- Millaista koulutusta ja kehittämistä kaipaisit hallinto-osaamisesi parantamiseksi?

Kysymykset ristiriitatilanteista:

- Oletko kokenut ristiriitatilanteita palotarkastuksilla, joissa valvontatehtävän suorittaminen ja valvonnan kohteen edut ovat olleet ristiriidassa?
- Millaisia esimerkkejä voit antaa tilanteista, joissa olet joutunut punnitsemaan valvontatehtävän ja valvonnan kohteen etuja ja oikeuksia?

- Miten olet ratkaissut näitä ristiriitatilanteita?
- Oletko ratkaissut pääasiassa itse vai oletko kysynyt neuvoa omalta esimieheltäsi tai joltain mielestäsi paremmin asioita tuntevalta?
- Tunnistatko mielestäsi tilanteet, joissa ei ole ns. lipsumisen varaa kohteen edun suuntaan?
- Millaisia ohjeita ja tukea kaipaisit ristiriitatilanteiden ratkaisemiseksi?

Kysymykset neuvontatilanteiden kokemuksista:

- Millaisia neuvontatilanteita tyypillisesti tulee esiin palotarkastuksilla?
- Miten koet neuvonnan hoitamisen palotarkastusten yhteydessä?
- Onko sinulla tarpeeksi tietoa ja osaamista antaaksesi neuvontaa palotarkastuksilla?
- Millaista koulutusta ja kehittämistä kaipaisit osaamisesi parantamiseksi liittyen palotarkastuksilla annettavaan neuvontaan?

Kysymykset työvuorojen valvontatoimista:

- Miten koet työvuorojen vaikuttavan valvontatehtävien suorittamiseen ja niiden vaikuttavuuteen?
- Onko työvuoroissa riittävästi resursseja valvontatehtävien hoitamiseen?
- Miten mielestäsi voitaisiin varmistaa, että valvonta on tasalaatuista eri työvuoroissa?
- Onko sinulla kehitysehdotuksia työvuorojen valvonnan parantamiseksi?

Kysymykset valvontatoiminnan dokumentoinnista:

- Miten toteutat palotarkastusten dokumentoinnin käytännössä?
 - Esim. kirjaatko yhdessä kohteen edustajan kanssa vai kirjaatko itsenäisesti jälkikäteen. Tai näiden yhdistelmä.
- Oletko saanut mielestäsi selkeät ohjeet ja menettelytavat palotarkastusten dokumentointiin?
- Miten mielestäsi varmistetaan, että dokumentointi on asianmukaista ja hyvän hallintotavan mukaista?
- Onko sinulla kehitysehdotuksia palotarkastusten dokumentoinnin parantamiseksi?

Kysymykset hyvän hallinnon toteutumisesta palotarkastuksilla:

- Miten koet hyvän hallinnon periaatteiden toteutuvan palotarkastuksilla? (Tässä kohdassa kerrotaan tarvittaessa mitä ovat hallintolain 2. luvun hyvän hallinnon periaatteet)
- Onko sinulla kehitysehdotuksia hyvän hallinnon periaatteiden toteutumisen parantamiseksi palotarkastuksilla?

Loppukysymykset hyvän palotarkastustavan määrittämiseksi:

- Mitkä hyvän hallinnon periaatteista ovat mielestäsi palotarkastuksella tärkeimmät? Nimeä vähintään yksi enintään kaksi.
- Millainen on mielestäsi hyvä palotarkastustapa tai mitä sinulle tulee mieleen hyvästä palotarkastustavasta?
- Voisitko antaa esimerkkejä mielestäsi hyvistä käytännöistä hyvän palotarkastustavan toteutumiseksi?
- Millaisia kehitysehdotuksia sinulla on hyvän palotarkastustavan parantamiseksi Kanta-Hämeessä?

LIITE 2: TIEDOTE TUTKIMUKSESTA HAASTATELTAVILLE

Tiedote tutkimuksesta

Hyvä palotarkastustapa ja hyvän hallinnon toteutuminen palotarkastuksilla Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan haastattelututkimukseen, joka on osa opinnäytetyötä ja jossa tutkitaan operatiivisen henkilöstön hyvän hallinnon tuntemusta ja selvitetään hyvää palotarkastustapaa. Tutkimus tuottaa tietoa palotarkastuksiin liittyvästä koulutustarpeesta sekä muodostaa kuvaa operatiivisen henkilöstön kokemuksista operatiivisen toiminnan ohessa suoritettavien tarkastusten kulusta. Olemme arvioineet, että sovellette tutkimukseen, koska edustatte tutkittavaa ammattiryhmää ja edustatte työkokemuksenne puolesta tutkittavien taustatietojen osalta toivottua vaihteluväliä. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä. Perehdyttyänne tähän tiedotteeseen teillä on mahdollisuus esittää kysymyksiä. Perehtymisen jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen ja opinnäytetyöhön osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voitte myös keskeyttää osallistumisen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa ja opinnäytetyötä.

Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksessa selvitetään operatiivisia tehtäviä päätoimenaan suorittavien valmiuksia ja tietoja hyvän hallinnon perusteista ja tulosten perusteella pyritään määrittämään hyvä palotarkastustapa Kanta-Hämeen Pelastuslaitokselle. Työn tavoite on tuottaa Kanta-Hämeen Pelastuslaitokselle tietoa Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen operatiivisten viranhaltijoiden ymmärryksestä hallintolain hyvän hallinnon perusteista ja heidän käsityksestään hyvästä palotarkastustavasta ja näin kuvata hyvää palotarkastustapaa.

Tutkimuksen toteuttajat

Toimeksiantajana tutkimuksessa on Kanta-Hämeen Pelastuslaitos. Tutkimuksen vastuullinen tutkija on Tero Hynynen ja tutkimus on osa Satakunnan Ammattikorkeakoulun oikeustradenomin tutkinnon opinnäytetyötä.

Tutkimusmenetelmä ja tietosuoja

Tutkimuksen tiedonkeruumenetelmä on haastattelu. Tutkittava osallistuu haastatteluun, jonka kesto on noin 30 minuuttia. Haastattelukysymykset ovat valmiiksi määritettyjä, mutta tarkentavia kysymyksiä ja lisäkysymyksiä voidaan kysyä keskustelun edetessä. Haastattelu saa olla vuorovaikutuksellinen. Haastattelu järjestetään haastateltavan työajalla. Haastattelut äänitetään ja litteroidaan. Äänitteitä ja litterointeja säilytetään tutkimuksen ja opinnäytetyön valmistumisen ajan, jonka jälkeen äänitteet ja litteroinnit tuhoetaan. Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietoja. Taustatietoina kerätään haastateltavan ikä, työkokemus vuosina sekä virkatehtävä Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksella. Lopullinen opinnäytetyö on julkinen ja tulee kaikkien saataville Theseus tietokannassa. Haastateltavan henkilöllisyys ei käy ilmi opinnäytetyöstä eikä tutkimuksen tuloksista.

Lisätiedot

Voitte esittää tarvittaessa tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkimuksen vastuulliselle tutkijalle tai toimeksiantajan edustajalle.

Yhteystiedot

Vastuullinen tutkija:

Tero Hynynen 045–8809526

tero.hynynen@omahame.fi

Toimeksiantajan edustaja:

Markku Lauronen, riskienhallintapäällikkö

040-8472454

markku.lauronen@omahame.fi